

Europadomstolens domar — fjärde kvartalet 2005

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under fjärde kvartalet 2005 meddelat följande domar:¹

1. Ünsal Öztürk mot Turkiet (dom 4.10.2005)

Fråga om bestraffning utan stöd i lag (artikel 7 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Ünsal Öztürk ägde ett förlag. På förlaget utgavs under perioden 1991–1994 ett antal böcker som stats säkerhetsdomstolen ansåg utgöra propaganda mot den turkiska statens enhet. Ünsal Öztürk dömdes på grund härav enligt en lag mot terrorism till fängelse.

Europadomstolen konstaterade att den lagbestämmelse som tillämpats i domen mot Ünsal Öztürk gällde periodiska publikationer och inte böcker och att han därför straffats utan stöd i lag, vilket stred mot artikel 7 i konventionen (jfr E.K. mot Turkiet, SvJT 2002 s. 394). Genom bestraffningen hade också hans yttrandefrihet inskränkts, och denna inskränkning hade inte stöd i lag och var redan av detta skäl inte förenlig med artikel 10 i konventionen.

2. Shannon mot Förenade Konungariket (dom 4.10.2005)

Fråga om rätt att inte anklaga sig själv (artikel 6:1 i konventionen)

Shannon var ordförande i en klubb i Belfast, i vars lokaler den nordirländska polisen gjorde husrannsakan och beslagtog vissa dokument. Shannon åtalades senare för bokföringsbrott och förberedelse till bedrägeri. Efter ytterligare någon tid kallades han till förhör hos en brottsutredare, som ville klarlägga om det fanns ett samband mellan klubbens verksamhet och viss brottslighet. Shannon meddelade att han på sina advokaters tillrådan inte skulle inställa sig till förhöret, eftersom hans svar på brottsutredarens frågor kunde användas som stöd för åtalet mot honom. Han dömdes till böter för sin vägran att inställa sig till förhör. Åtalet mot Shannon för bokföringsbrott och förberedelse till bedrägeri lades senare ner.

¹ I denna artikel används följande förkortade beteckningar: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna — *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna — Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2005, senast i 2005 s. 1063 ff. — De fullständiga domstexterna är tillgängliga på Internet under webnamnet <http://www.echr.coe.int>.

Vid Europadomstolen klagade Shannon över att han hade bestraffats med böter för sin vägran att svara på frågor från brottsutredare i en situation då han själv stod under åtal för brott som hade samband med det ämne som förhöret skulle gälla. Besträffningen stred enligt hans mening mot artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att åtalet mot Shannon inte hade fullföljts men att Shannon trots detta kunde klaga över att hans rätt att inte anklaga sig själv inte hade respekterats. Enligt Europadomstolens mening hade Shannon, om han inställt sig till förhöret, kunnat anmodas lämna information om förhållanden som sammanhängde med åtalet mot honom. På grund härav hade det inte varit förenligt med artikel 6:1 i konventionen att tvinga honom att inställa sig och besvara frågor, och genom att han ådömts böter för att han inte inställt sig hade enligt Europadomstolens mening hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen att inte anklaga sig själv kränkts.

3. Becciev mot Moldavien, Sarban mot Moldavien (domar 4.10.2005)

Frågor om skäl för fortsatt häktning (artikel 5:3 i konventionen), förfarandet vid domstolsprövning av häktningens laglighet (artikel 5:4 i konventionen) och rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Dessa mål gällde primärt den behandling som Becciev och Sarban utsatts för under tid då de varit häktade. Därutöver uppkom emellertid också frågor rörande artiklarna 5 och 8 i konventionen.

Becciev och Sarban hade i framställningar om frigivning anfört beaktansvärda skäl mot häktningen, men de moldaviska domstolarna hade avslagit deras framställningar om frigivning utan att bemöta dessa skäl och i sina beslut inte gett annan motivering än ett stereotypt återgivande av lagens kriterier för häktning. Europadomstolen fann att artikel 5:3 i konventionen på grund härav inte hade respekterats.

Becciev, som hävdade att det inte fanns en skälig misstanke mot honom, hade begärt att en viss nyckelperson skulle höras om de förhållanden som låg till grund för häktningen. Genom att vägra att höra denna person hade den moldaviska domstolen enligt Europadomstolens mening brutit mot sin skyldighet enligt artikel 5:4 i konventionen att överpröva lagligheten av frihetsberövandet.

Sarban klagade vidare över att han endast tillåtits samtala med sin advokat genom en glasskiva, men i detta hänseende fann Europadomstolen att förhållandena inte hade hindrat Sarban i hans försvar och att det inte förelåg något brott mot rätten enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet.

4. Draon mot Frankrike, Maurice mot Frankrike (domar 6.10.2005)

Frågor om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Makarna Draon och makarna Maurice var föräldrar till svårt handikappade barn. På grund av försumlighet vid undersökningar under mödrarnas graviditet hade barnens handikapp inte upptäckts före

födelsen. Makarna Draon och makarna Maurice väckte därför skadeståndstalan mot de ansvariga sjukvårdsmyndigheterna. Medan deras mål var anhängiga vid domstol, genomfördes en lagändring som med retroaktiv verkan avskaffade rätten till skadestånd för speciella ekonomiska följder av barns handikapp. Med tillämpning av de nya bestämmelserna avtog de franska domstolarna makarna Draons och makarna Maurices yrkanden om sådant skadestånd.

Europadomstolen fann att makarna Draon och makarna Maurice före lagändringen hade kunnat räkna med att få ersättning för den särskilda ekonomiska skada som uppkommit genom barnens handikapp och att de nya lagbestämmelserna således, genom att beröva dem denna rätt till ersättning, utgjorde ett ingrepp i deras rätt till respekt för egendom. Eftersom det var fråga om ett oproportionerligt ingrepp som rubbat balansen mellan allmänna och enskilda intressen, fann Europadomstolen att makarna Draons och makarna Maurices rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

5. Hirst mot Förenade Konungariket (nr 2) (dom 6.10.2005)

Fråga om rätt till fria val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Genom domen omprövades i en stor kammare ett mål som tidigare avgjorts av Europadomstolen i vanlig sammansättning. Målet gällde frågan om en brittisk lagregel om att personer som avtjänade fängelsestraff inte hade rätt att rösta i allmänna val var förenlig med artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen. Liksom i den tidigare domen och på liknande grunder besvarade Europadomstolen denna fråga nekande. Beträffande omständigheterna i målet hänvisas till referatet i SvJT 2004 s. 389 f.

6. Sgattoni mot Italien (dom 6.10.2005)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Sedan bolaget B. S.r.l. förklarats insolvent och likvidator utsetts för bolaget, pågick under drygt fyra år en domstolsprocess om bolagets solvens. Frågan vid Europadomstolen var om bolagets rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen till respekt för sin egendom hade kränkts genom det utdragna förfarandet. Europadomstolen besvarade frågan nekande på grund av att balansen mellan det allmänna intresset av att tillgodose borgenärerna och bolagets intresse av att skydda sin egendom med hänsyn till omständigheterna hade upprätthållits.

7. Anheuser-Busch Inc. mot Portugal (dom 11.10.2005)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Det amerikanska bolaget Anheuser-Busch tillverkar öl som säljs under namnet Budweiser i ett stort antal länder. År 1981 begärde Anheuser-Busch att varumärket Budweiser skulle registreras i Portugal.

Den portugisiska registreringsmyndigheten avslog denna begäran på grund av att Budweiser Bier redan hade registrerats som varumärke för ett tjeckoslovakiskt bolag. År 1995 lyckades emellertid Anheuser-Busch få det dåmera tjeckiska bolagets registrering upphävd, varefter Budweiser registrerades som Anheuser-Buschs varumärke. Sedan detta beslut överklagats av det tjeckiska bolaget, följde ett domstolsförfarande som slutligen ledde till att Anheuser-Busch inte fick skydd för varumärket Budweiser.

Europadomstolen konstaterade att immaterialrättsliga rättigheter skyddas som egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen. Emellertid hade Anheuser-Busch inte haft en "legitim förväntan" att få varumärkesskydd i Portugal för namnet Budweiser. Europadomstolen framhöll att en konventionsskyddad varumärkesrätt uppkommer först om varumärket registreras definitivt och ingen invändning inom gällande tidsfrist görs mot registreringen. Den registrering av Anheuser-Buschs varumärke som skett hade endast gett en villkorlig rätt, som kunde komma att upphävas efter yrkande av tredje part. Europadomstolen konkluderade att Anheuser-Busch aldrig hade förvärvat en rätt som åtnjöt skydd enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet.

8. Savitchi mot Moldavien (dom 11.10.2005)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Julieta Savitchi, som är journalist, publicerade i en tidning en artikel om en man som varit offer för en trafikolycka. Polismannen G.R. väckte skadeståndstalan mot henne och mot tidningen under påstående att artikeln innehöll ärekränkande uttalanden om honom. Den domstol som slutligt dömde i målet fann att vissa uttalanden i artikeln hade varit ärekränkande och osanna samt ålade tidningen att i en ny artikel ta avstånd från dessa uttalanden. Dessutom dömde domstolen Julieta Savitchi och tidningen att betala skadestånd till G.R.

Europadomstolen konstaterade att bestraffning av en journalist för publicering av en tidningsartikel är ägnad att minska möjligheterna för pressen att bidra till debatt i frågor av allmänt intresse. Sådan bestraffning borde därför inte få förekomma annat än när det förelåg synnerligen starka skäl. Några sådana skäl fanns inte i detta fall, där Julieta Savitchi i sin artikel hade uttryckt sig i försiktiga ordalag och inte haft för avsikt att kränka G.R. Ett av de uttalanden som hon hade fällts för var dessutom ett värdeomdöme. När det gällde ett annat uttalande hade Julieta Savitchi sökt förebringa sanningsbevisning genom att åberopa ett vittne, men de moldaviska domstolarna hade inte tillåtit vittnesförhöret, och hon hade därigenom hindrats att visa att hennes uttalande var sant. Europadomstolens slutsats blev att Julieta Savitchis genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts.

9. Spang mot Schweiz (dom 11.10.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Som anställd i ett bolag betalade Spang avgifter till en pensionsfond. När bolaget avskedade honom, betalades ett visst belopp ur pensionsfonden ut till honom, men han vägrades ytterligare utbetalning på grund av att hans anställning inte upphört till följd av arbetsbrist. Han väckte då talan vid en försäkringsdomstol, och målet fördes efter Spangs överklagande av försäkringsdomstolens dom upp till Federala försäkringsdomstolen. Denna domstol överlämnade hans överklagande för yttrande till Federala socialförsäkringsmyndigheten. Hans överklagande avsågs slutligen av Federala försäkringsdomstolen.

Vid Europadomstolen klagade Spang över att Federala försäkringsdomstolen hade vägrat att låta honom framföra synpunkter på Federala socialförsäkringsmyndighetens yttrande.

Europadomstolen erinrade om att det var fråga om ett yttrande från en federal övervakningsmyndighet på socialförsäkringsområdet och fann det sannolikt att dess yttrande hade haft betydelse för Federala försäkringsdomstolens avgörande. Oavsett om yttrandet hade påverkat avgörandet var det emellertid parterna som själva skulle avgöra om de ville kommentera ett visst dokument i målet. Europadomstolen framhöll att det för förtroendet för rättskipningen är viktigt att parterna i ett mål har möjlighet att uttala sig om alla handlingar som ingår i aktmaterialet. Slutsatsen blev därför att Spang i förevarande fall inte hade fått en rättvis rättegång och att artikel 6:1 i konventionen blivit kränkt.

10. N.A. m.fl. mot Turkiet (dom 11.10.2005)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena var fem personer som 1986 fick tillstånd att bygga ett hotell på ett landområde som de hade ärvt. Efter överklagande av myndighet upphävde en turkisk domstol registreringen av klagandena som ägare till marken på grund av att denna var belägen vid havet och inte kunde vara föremål för privat äganderätt. Klagandena ålades också att riva hotellet som höll på att byggas. Domen fastställdes i mars 1990 av Kassationsdomstolen. Klagandena sökte utan framgång få skadestånd för förlusten av egendomen och ersättning för kostnaden för att riva byggnaden.

Europadomstolen fann att klagandena hade förvärvat markområdet i god tro och att de, intill dess deras äganderätt annullerades till förmån för staten, hade varit lagliga ägare till marken och även betalat fastighetsskatt. De hade fått byggnadstillstånd och hade börjat bygga ett hotell. Äganderätten hade därefter genom ett avgörande, vars laglighet det inte fanns skäl att ifrågasätta, överförts till staten, men detta hade skett utan att klagandena fått ersättning för egendomen eller för att de tvingats avbryta sitt byggnadsprojekt. På grund härav fann

Europadomstolen att de inte hade åtnjutit sin rätt till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

11. Ceylan mot Turkiet (nr 2) (dom 11.10.2005), Osman Özçelik m.fl. mot Turkiet (dom 20.10.2005), Bakir mot Turkiet (dom 25.10.2005), Yüksel (Geyik) mot Turkiet (dom 25.10.2005), Ali Erol mot Turkiet (nr 2) (dom 27.10.2005), Haydar Kaya mot Turkiet (dom 8.11.2005), Abdullah Aydin mot Turkiet (dom 10.11.2005), Emire Eren Keskin mot Turkiet (dom 22.11.2005), Fikret Sahin mot Turkiet (dom 6.12.2005), Çetin mot Turkiet (dom 20.12.2005), Korkmaz mot Turkiet (nr 1, 2 och 3) (domar 20.12.2005), Çamlıbel mot Turkiet (dom 22.12.2005)

Frågor om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Målen avsåg straffdomar för uttalanden i tal eller skrift, som ansetts utgöra straffbar separatistisk propaganda eller uppmuntran till hat och fiendskap. Europadomstolen konstaterade att klagandena inte hade i sina uttalanden gett sitt stöd åt våldsanvändning, väpnat motstånd eller uppror och inte heller uppmuntrat till våld eller hat mellan folkgrupper ("hate speech"). Europadomstolen konkluderade att bestraffningen därför stred mot klagandenas yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen.

12. Clinique des Acacias m.fl. mot Frankrike (dom 13.10.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Klagande var fyra franska privatsjukhus som hade ingått avtal med hälsovårdsmyndigheterna om de tariffer de skulle tillämpa för olika tjänster. Genom ett ministeriellt dekret 1991 fattades beslut om sänkningar av vissa tariffer, men detta dekret upphävdes senare av den högsta förvaltningsdomstolen *Conseil d'Etat*. Parlamentet antog emellertid en lag som retroaktivt legaliserade tillämpningen av detta dekret under förfluten tid.

Klagandena förde talan mot hälsovårdsmyndigheterna för att få de tilläggsbetalningar som skulle ha utgått om inte 1991 års dekret hade tillämpats. De hävdade bl.a. att den retroaktiva lagstiftningen kränkte deras rättigheter enligt konventionen. Kassationsdomstolen, som slutligen behandlade dessa mål, höll med klagandena om att det var fråga om en konventionsstridig lagstiftning men avtog ändå deras yrkanden med motiveringen att det inte fanns någon gällande lag eller annan författning som angav de tilläggsbelopp som skulle utgå under den aktuella tidsperioden.

Europadomstolen konstaterade att Kassationsdomstolen hade utövat sin rätt att pröva om det fanns någon laglig grund för att avslå klagandenas yrkanden men att Kassationsdomstolen hade tillämpat en ny grund som inte hade varit föremål för diskussion i målet. För klagandena kom därför Kassationsdomstolens motivering som en överraskning, och de hade inte getts tillfälle att anföra synpunkter på

om den grund som tillämpats var hållbar eller inte. Europadomstolen konkluderade att detta utgjorde en avvikelse från deras rätt till ett kontradiktoriskt förfarande och att artikel 6:1 i konventionen härigenom hade kränkts.

13. Bracci mot Italien (dom 13.10.2005)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att höra vittnen (artikel 6:3 d) i konventionen)

Bracci dömdes till fängelsestraff för sexuella övergrepp mot två prostituerade, X och Y. Som bevisning mot honom åberopades uttalanden som X och Y gjort vid polisförhör. Däremot hade X och Y inte hörts under rättegången, eftersom det inte hade varit möjligt att få tag i dem.

Europadomstolen konstaterade att Braccis försvarare inte vid något tillfälle haft möjlighet att ställa frågor till X och Y. Trots detta hade deras uttalanden åberopats som bevisning mot Bracci. När det gällde X fanns det emellertid också annan bevisning som gav stöd åt vad X uppgett. På grund härav kunde Braccis rätt att försvara sig i denna del inte anses ha inskränkts i sådan grad att det kränkte hans rättigheter enligt konventionen. När det gällde Y hade däremot vad Y uppgett varit den enda bevisningen mot Bracci, och han hade inte haft möjlighet att effektivt ifrågasätta dessa uppgifter, på vilka den fällande domen i denna del hade grundats. Konklusionen blev alltså att Braccis rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång och hans rätt enligt 6:3 d) i konventionen att höra vittnen hade kränkts.

14. Fedorov och Fedorova mot Ryssland (dom 13.10.2005)

Fråga om rätt till rörelsefrihet (artikel 2 i protokoll nr 4)

Makarna Nikolai Fedorov och Bevija Fedorova åtalades i september 1996 och februari 1998 för brott och förbjöds med anledning av åtalet att lämna sin hemort utan tillstånd. Förbudet upphävdes i augusti 2002. I december 2003 frikändes Bevija. Åtalet mot Nikolai lades ner i april 2005.

Vid Europadomstolen klagade makarna Fedorov över att de till följd av reseförbudet hade förhindrats att flytta och söka arbete i annan del av Ryssland.

Europadomstolen konstaterade att reseförbudet hade haft stöd i lag och att syftet hade varit att tillse att makarna Fedorov var tillgängliga under brottsutredningen och rättegången. Inskränkningen i deras rörelsefrihet hade således haft ett legitimt ändamål. När det sedan gällde frågan om inskränkningen hade varit proportionerlig konstaterade Europadomstolen först att reseförbudet hade hävts i augusti 2002 och att det alltså inte upprätthållits under hela brottmålsförfarandet. Vidare hade Nikolai två gånger tillåtits resa utanför det distrikt där makarna var bosatta, och det hade inte visats att någon av dem begärt dispens från reseförbudet vid andra tillfällen. Under så-

dana förhållanden kunde inskränkningen i deras rörelsefrihet inte anses ha varit oproportionerlig, varför Europadomstolen konkluderade att artikel 2 i protokoll nr 4 till konventionen inte hade kränkts.

15. Mogos mot Rumänien (dom 13.10.2005)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Klagandena Marin Mogos, hans hustru Anisoara Mogos och deras tre barn hade, när Europadomstolens dom meddelades, vistats i över tre år i ett transitcenter vid den internationella flygplatsen i Bukarest. De hade tidigare varit rumänska medborgare men hade, sedan de begett sig till Tyskland, på egen begäran befriats från sitt rumänska medborgarskap. Emellertid hade de senare utvisats från Tyskland och skickats tillbaka till Rumänien i enlighet med en tysk-rumänsk överenskommelse om sådana statslösa personer av rumänsk härkomst som vistades i Tyskland. När de återkommit till Rumänien, hade de emellertid vägrat att underteckna de handlingar som krävdes för inresa i Rumänien, och de hade därför kvarhållits i transitcentret vid flygplatsen.

Vid Europadomstolen gjorde klagandena gällande dels att de vid ett tillfälle hade misshandlats av rumänsk polis, dels att förhållandena vid transitcentret var omänskliga och att de inte fått medicinsk behandling.

Europadomstolen konstaterade att det var klagandenas eget fel att de fått vistas under lång tid vid transitcentret, eftersom de när som helst hade kunnat resa in i Rumänien om de bara fullgjort de administrativa formaliteterna för inresa. Det hade inte visats att klagandena under sin vistelse i transitcentret hade utsatts för misshandel. Utredningen gav vidare vid handen att förhållandena vid centret var acceptabla, och klagandena hade stått under medicinsk tillsyn. Konklusionen blev därför att artikel 3 i konventionen inte hade kränkts.

16. Schemkamper mot Frankrike (dom 18.10.2005)

Frågor om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Schemkamper avtjänade sedan 1997 ett straff om 20 års fängelse för mord. I april 2001 begärde han permission från fängelset för att besöka sin far som hade haft ett antal milda hjärtattacker. Den ansvarige domaren avlog hans begäran under hänvisning bl.a. till längden på det återstående fängelsestraffet som Schemkamper hade att avtjäna. Enligt Schemkampers mening stred detta avslagsbeslut mot hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet, och han klagade också över att han i strid med artikel 13 i konventionen inte hade haft något effektivt rättsmedel mot detta beslut.

Europadomstolen konstaterade att Schemkampers föräldrar hade haft rätt att besöka sonen i fängelset och att de hade utnyttjat denna rätt vid många tillfällen. Under 2001 hade hans far besökt honom 19

gångar och hans mor 20 gånger. Under 2002 hade de besökt honom 13 gånger. Under 2003 hade Schemkamper fått permission från fängelset vid tre tillfällen för att besöka sin far, som hade dött 2005. Under sådana förhållanden och med hänsyn till det långa fängelsestraff som Schemkamper skulle avtjäna kunde det inte anses ha varit nödvändigt att ge honom extra permission för att vid den aktuella tidpunkten besöka sin far. Något brott mot artikel 8 i konventionen förelåg därför inte.

Europadomstolen konstaterade emellertid att det inte hade funnits något rättsmedel mot beslutet att vägra honom permission för det angivna ändamålet. Han hade alltså saknat ett effektivt rättsmedel, vilket innebar att artikel 13 i konventionen hade kränkts.

17. Akdogdu mot Turkiet (dom 18.10.2005)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Klagandens son begick självmord, medan han befann sig i polishäkte. Europadomstolen fann det inte visat att polisen försummat sin skyldighet att vidta vissa rutinåtgärder för att förebygga självmord eller att utöva normal tillsyn över klagandens son efter arresteringen. Det hade inte funnits någon anledning att misstänka att han avsåg att beröva sig livet. Inte heller kunde utredningen om dödsfallet anses ha varit bristfällig. Europadomstolens slutsats blev att artikel 2 i konventionen inte hade kränkts.

18. Roche mot Förenade Konungariket (dom 19.10.2005)

Frågor om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen), rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet), rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Roche tjänstgjorde i brittiska armén under tiden 1953–1968. År 1987 fick han svåra hälsoproblem som gjorde honom arbetsförmögen. Han ansåg att dessa problem var en följd av att han 1962 och 1963 under sin tjänstgöring i armén fått delta i prov med senapsgas och nervgas.

År 1991 ansökte Roche om tjänstepension, men hans ansökan avslogs följande år med motiveringen att han inte hade visat på ett orsakssamband mellan de militära proven och hans hälsotillstånd. År 1994 hotade Roche med att stämma försvarsministeriet inför domstol under påståendet att ministeriet förfarit vårdslöst, men vederbörande minister utfärdade då på grundval av 1947 års *Crown Proceedings Act* ett certifikat som hindrade sådana domstolsförfaranden avseende handlingar före 1987.

År 1998 — efter Europadomstolens dom i målet McGinley och Egan mot Förenade Konungariket (se SvJT 2000 s. 366 f.) — vände sig Roche till överklagandenämnden för pensionsfrågor med en begäran om att dokumentation skulle införskaffas som skulle möjliggöra för nämnden att avgöra om hans sjukdom hade orsakats eller förvär-

rats av de militära proven. Nämnden ålade försvarsministeriet att framlägga vissa handlingar, vilket skedde 2001 och 2002. I januari 2004 fann emellertid nämnden att det saknades bevis för ett samband mellan de militära proven och Roches nuvarande tillstånd. Sedan Roche överklagat nämndens beslut till domstol, återförvisades ärendet till nämnden, där ärendet alljämt var anhängigt när Europadomstolen meddelade sin dom.

När det först gällde frågan om Roche hade åtnjutit sin rätt till domstolsprövning konstaterade Europadomstolen att det före 1947 års Crown Proceedings Act inte hade funnits någon rätt för militär personal att få skadestånd från staten för skada i tjänsten. En sådan rätt hade införts genom Crown Proceedings Act, men rätten begränsades genom en bestämmelse om att staten inte skulle svara för personskada som en militär tillfogat en annan militär under tjänstgöringen. Detta var enligt Europadomstolens uppfattning en bestämmelse av materiell natur som avgränsade rätten till skadestånd. I stället skulle de som skadats under militär tjänstgöring ha rätt till en pension.

Europadomstolen fann, med 9 röster mot 8, att Roche således inte hade någon materiell rätt till skadestånd enligt nationell rätt och att det därför inte heller kunde finnas någon rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till domstolsprövning i detta hänseende. På liknande grund kunde Roche inte anses ha berövats egendom i strid med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Europadomstolen fann vidare att osäkerheten om huruvida de militära proven hade utsatt Roche för fara hade för honom skapat oro och stress och att han därför hade haft ett starkt intresse av att få tillgång till dokumentation om proven. Emellertid hade myndigheterna varit mycket återhållsamma med att tillhandahålla sådan dokumentation. Utlämnandet av handlingar hade inte skett omedelbart utan sträckt sig över en lång period, och det hade varit svårt för Roche att få tillförlitlig och fullständig information. Enligt Europadomstolens mening hade staten en positiv skyldighet att se till att det fanns en effektiv procedur som gjorde det möjligt för Roche att — utan att gå till domstol — få tillgång till handlingar för att bedöma de eventuella risker han varit utsatt för genom sitt deltagande i proven. En sådan procedur hade saknats, och artikel 8 i konventionen hade härigenom kränkts.

Europadomstolen konstaterade vidare att artikel 10 i konventionen, som ger en person rätt att motta information som andra är beredda att överlämna, inte ålägger staten att i ett fall som det nu aktuella lämna ut information. Europadomstolen fann därför att det inte varit fråga om ett ingrepp i Roches rätt enligt artikel 10 i konventionen att motta information.

19. Romanov mot Ryssland (dom 20.10.2005)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) i förening med rätt att försvara sig personligen (artikel 6:3 c) i konventionen)

Romanov åtalades för narkotikabrott och tvingades under häktningstiden undergå en psykiatrisk undersökning. I det psykiatriska utlåtandet konkluderades att han led av en så allvarlig personlighetsstörning att han inte kunde anses ansvarig för det brott för vilket han åtalats. Romanov begärde att få inställa sig vid förhandlingen inför distriktsdomstolen, men denna begäran avslogs, först på grund av att det häkte där Romanov var intagen inte brukade transportera sjuka häktade personer till domstolen och senare med motiveringen att vad en mentalt störd person uttalar inför domstol inte kunde accepteras som bevisning. Domstolen förordnade också om en kompletterande psykiatrisk undersökning. Enligt det utlåtande som därefter överlämnades till domstolen var Romanov, som ansågs ha begått brottet under inflytande av psykisk störning, i behov av tvångsvård i en psykiatrisk institution.

Distriktsdomstolen fann i sin dom att Romanov hade begått den gärning han åtalats för men att han inte var straffrättsligt ansvarig och att han skulle underkastas tvångsbehandling i en psykiatrisk institution. Domen upphävdes emellertid efter överklagande.

Efter en ny rättegång, vid vilken åklagaren och Romanovs advokat var närvarande, fann distriktsdomstolen liksom tidigare att Romanov hade begått gärningen men att han inte var straffrättsligt ansvarig. Däremot ansåg distriktsdomstolen denna gång att Romanov inte skulle underkastas tvångsbehandling. Denna dom upphävdes av stadsdomstolen i Moskva, som avskrev målet med tillämpning av en amnestilag.

Europadomstolen konstaterade att åtalet mot Romanov hade prövats utan att Romanov fått vara närvarande vid domstolen. När det, som i detta fall, var nödvändigt för domstolen att bedöma den tilltalades personlighet och karaktär och hans sinnestillstånd vid tidpunkten för den brottsliga gärningen och rättegången dessutom kunde leda till allvarliga konsekvenser för den tilltalade, var det enligt Europadomstolens uppfattning väsentligt att denne skulle få delta i domstolsförhandlingen tillsammans med sin försvarare.

Europadomstolen fann det vidare anmärkningsvärt att distriktsdomstolen, som skäl för att inte tillåta Romanov att närvara, hade åberopat att en mentalt störd persons utsaga inte kunde tillmätas vikt som bevisning, eftersom det just var domstolens uppgift att på grundval av bevisningen i målet pröva om Romanov hade varit mentalt störd när han utförde gärningen och om hans sinnestillstånd var sådant att det motiverade tvångsbehandling. Det hade också funnits två psykiatriska utlåtanden, av vilka det ena men inte det andra innefattade bedömningen att tvångsbehandling var motiverad. Även med hänsyn härtill var det enligt Europadomstolens mening av vikt att Romanov

själv skulle få delta i förhandlingen och inte endast företrädas av försvarare.

Europadomstolen konkluderade att Romanovs rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen och hans rätt enligt artikel 6:3 c) i konventionen att försvara sig personligen hade kränkts genom att han inte tillåtits delta i domstolsförhandlingen.

20. Förenade Makedonska Organisationen Ilinden och Ivanov mot Bulgarien (dom 20.10.2005), Förenade Makedonska Organisationen Ilinden — PIRIN m.fl. mot Bulgarien (dom 20.10.2005), Ivanov m.fl. mot Bulgarien (dom 24.11.2005)

Frågor om mötesfrihet och föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Målen har beröring med det tidigare avgjorda målet Stankov och Förenade Makedonska Organisationen Ilinden mot Bulgarien (se SvJT 2002 s. 53 f.), i vilket Europadomstolen fann rätten till mötesfrihet ha kränkts genom att organisationen hindrats att anordna möten till stöd för den makedonska folkgruppen i Bulgarien.

Europadomstolen fann i det första av de nu aktuella målen (Förenade Makedonska Organisationen Ilinden och Ivanov) att de bulgariska myndigheterna trots den nämnda tidigare domen hade fortsatt att försöka hindra organisationens möten. Vid ett tillfälle, då ett möte faktiskt kommit till stånd, hade myndigheterna vidare varit obenägna att skydda deltagarna mot våld från motdemonstranter. Europadomstolen framhöll i detta sammanhang att den genom artikel 11 i konventionen skyddade mötesfriheten innebär inte endast att staten skall avhålla sig från ingrepp utan också att staten skall vidta lämpliga positiva åtgärder för att lagliga demonstrationer skall kunna genomföras utan störningar. I detta ingick att demonstranterna skulle skyddas mot våldsanvändning från meningsmotståndare.

Det andra målet (Förenade Makedonska Organisationen Ilinden — PIRIN m.fl.) gällde det politiska partiet Förenade Makedonska Organisationen Ilinden — PIRIN, som hade förklarats författningsstridigt och upplösts genom beslut av Författningsdomstolen. Skälet var att partiet — liksom de organisationer, bl.a. Förenade Makedonska Organisationen Ilinden, som låg bakom upprättandet av partiet — ansågs ha förespråkat separatism och äventyrat Bulgariens nationella säkerhet.

Europadomstolen konstaterade att det kunde ha funnits skäl för myndigheterna att misstänka att vissa ledare eller medlemmar av partiet hade separatistiska åsikter och att deras mål var att uppnå autonomi för regionen Pirin Makedonien eller t.o.m. att avskilja denna region från Bulgarien. Emellertid var det enligt konventionen tillåtligt för ett parti att verka för konstitutionella förändringar under förutsättning att medlen var lagliga och demokratiska och att den åsyftade förändringen till sitt innehåll var förenlig med demokratiska principer. I detta fall fanns det ingenting som tydde på att partiets

ledare eller medlemmar avsett att tillgripa våldsmetoder eller andra odemokratiska medel för att nå sina mål. Inte heller kunde det anses att de förändringar man ville åstadkomma, även om de var stötande för myndigheterna, var av odemokratiskt slag. Det fanns inte heller något stöd för uppfattningen att partiets handlande äventyrade den nationella säkerheten.

I det tredje målet (Ivanov m.fl.) klagade ett antal personer, som var medlemmar av Förenade Makedonska Organisationen Ilinden — PIRIN, över att borgmästaren i Sofia förbjudit demonstrationer avsedda att högtidlighålla historiska händelser av betydelse för den makedonska folkgruppen. Europadomstolen fann inte — trots att vissa separatistiska slogans kunde förväntas komma att framföras under demonstrationerna — att det hade förebragts tillräckliga skäl för att förbjuda dessa sammankomster.

I de tre målen blev därför Europadomstolens slutsats att artikel 11 i konventionen hade kränkts.

21. Ouranio Toxo m.fl. mot Grekland (dom 20.10.2005)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Klagande var det politiska partiet Ouranio Toxo (Regnbågen) och två av dess medlemmar. Ouranio Toxo hade till syfte att skydda den makedonska minoriteten i Grekland. Vid partiets högkvarter i Florina sattes en skylt upp med partiets namn på grekiska och makedonska.

Det makedonska ordet för regnbåge gav emellertid särskilda associationer, eftersom det hade använts som ett stridsrop av dem som hade sökt erövra Florina från grekerna under inbördeskriget i Makedonien efter andra världskrigets slut. Den skylt som hade satts upp gav därför anledning till demonstrationer och krav på ingripanden mot partiet. Skylten togs ner av polisen, och det förekom hot och våld mot partiets ledare utan att polisen ingrep och utan att åklagaren vidtog rättsliga åtgärder mot de skyldiga. I stället åtalades partiets ledare för att de hade skapat motsättningar inom den lokala befolkningen genom att sätta upp en skylt med kontroversiellt innehåll. Åtalet ledde emellertid inte till fällande dom.

Europadomstolen konstaterade att Ouranio Toxo var ett lagligt politiskt parti, som hade till ändamål att skydda den makedonska minoriteten i Grekland. Att sätta upp en skylt utanför partihögkvarteret med partiets namn på makedonska var inte betänkligt och kunde inte anses som ett hot mot allmän ordning. Visserligen kunde den makedonska termen på grund av de associationer den gav anledning till väcka irritation hos majoritetsbefolkningen, men detta var inte tillräckligt för att rättfärdiga ett ingrepp i föreningsfriheten.

Europadomstolen fann vidare att de lokala myndigheterna själva hade uppmuntrat befolkningen till protestaktioner, vilket var oförenligt med myndigheternas plikt att skydda föreningsfriheten. Vidare hade polisen inte ingripit till skydd för klagandena, trots att orolighe-

ter hade kunnat förutses, och åklagaren hade inte efter händelserna funnit det påkallat att genomföra en undersökning.

Europadomstolen konkluderade att de grekiska myndigheterna, genom både handlingar och underlåtenhet, hade kränkt den genom artikel 11 i konventionen skyddade föreningsfriheten.

22. Groshev mot Ryssland (dom 20.10.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Groshev väckte talan mot hälsovårdsmyndigheten i Moskva med yrkande att vissa data i medicinsk dokumentation om honom skulle förklaras felaktiga och ogiltiga. Hans talan avslogs, och Groshev överklagade domen. Hans överklagande avslogs av appellationsdomstolen efter en förhandling, vid vilken varken Groshev eller hans motpart var närvarande.

Europadomstolen fann det framgå av en poststämpel att Groshev hade fått kallelse till förhandlingen vid appellationsdomstolen först dagen efter det att förhandlingen hade ägt rum. Det fanns ingenting i appellationsdomstolens dom som visade att domstolen hade prövat om han hade blivit lagligen kallad till förhandlingen och om förhandlingen skulle uppskjutas på grund av att kallelsen inte hade nått honom i tid. Konklusionen blev därför att Groshev inte hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

23. Özata mot Turkiet (dom 20.10.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Zahide Songül Özata hölls under nio dagar i polisarrest på grund av misstanke att hon tillhörde PKK, men något åtal mot henne väcktes inte. Hon förde talan mot staten med yrkande om skadestånd för olagligt frihetsberövande och tillerkändes viss ersättning men var inte nöjd med detta och överklagade beslutet till högre domstol. Även staten överklagade beslutet till denna domstol. Därefter följde ett förfarande under vilket åklagaren avgav ett yttrande som inte delgavs fru Özata. Dessutom avslogs hennes begäran om en muntlig förhandling.

Europadomstolen fann att rätten enligt artikel 6:1 i konventionen hade kränkts på grund av dels att åklagarens yttrande inte hade delgetts fru Özata, som alltså inte hade kunnat bemöta yttrandet, dels att målet avgjorts utan att hon fått framföra sina synpunkter muntligt inför domstolen.

24. IPSD m.fl. mot Turkiet (dom 25.10.2005)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Klagande i detta mål var föreningen IPSD och sju ledande personer i denna förening. Enligt sina stadgar hade föreningen till syfte att föra samman människor som plågades av fattigdom, så att dessa skulle för-

stå sina egna intressen och därigenom finna fram till frigörelse utan åtskillnad på grund av politiska åsikter.

Enligt beslut av inrikesministeriet stängdes IPSD:s lokaler, varefter åklagaren beslöt att upplösa föreningen på grund av "brister" i dess stadgar. Klagandena överklagade beslutet och hade framgång i första instans, men sedan åklagaren överklagat domen, upphävdes den av Kassationsdomstolen med motiveringen att vissa formuleringar i föreningsstadgarna stred mot en lag som förbjuder föreningar att utöva politisk verksamhet och förolämpa turkiska staten. Kassationsdomstolen hänvisade särskilt till att det i stadgarna förekom sådana uttryck som "folken i Turkiet" och "finner det nödvändigt att kämpa mot imperialister som söker dominera Turkiet genom att omvandla landet till en marknad och en källa för råvaror". Sådana formuleringar underminerade enligt domstolens mening nationens enhet och kränkte turkiska staten. I en följande dom anpassade sig förstainstansdomstolen till Kassationsdomstolens avgörande och beslöt att upplösa IPSD.

Vid Europadomstolen gjorde klagandena gällande att deras rätt till en rättvis rättegång hade kränkts genom att den rättsliga kvalifikationen av de faktiska omständigheterna hade ändrats under processens gång. Europadomstolen noterade att åklagaren som skäl för sin begäran om upplösning av föreningen hade hänvisat till "brister" i stadgarna men att föreningen slutligen hade upplösts på grund av att föreningens syften stred mot lag. Emellertid hade klagandena enligt Europadomstolens mening ändå kunnat försvara sig på ett praktiskt och effektivt sätt och i sitt försvar ta hänsyn till att myndigheterna hade ändrat den rättsliga bedömningen av de faktiska förhållandena. Något brott mot artikel 6 i konventionen förelåg därför inte i detta hänseende.

Klaganden gjorde dessutom vid Europadomstolen gällande att upplösningen av föreningen stred mot föreningsfriheten. Europadomstolen framhöll att IPSD hade upplösts innan föreningen påbörjat sin verksamhet och enbart på grund av stadgarnas innehåll. De avsnitt som de turkiska domstolarna lagt till grund för sin bedömning innehöll en analys av landets ekonomiska och sociala situation och kritik av regeringens politik. De principer som IPSD hävdade var emellertid inte odemokratiska, och det fanns ingenting som tydde på att föreningen skulle använda annat än lagliga och demokratiska medel för att nå sina mål. Särskilt väsentligt var det att stadgarna inte uppmuntrade till våld eller hat mellan folkgrupper (*"hate speech"*). Att upplösa föreningen kunde därför inte anses ha varit nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Europadomstolen konkluderade alltså att den i artikel 11 skyddade föreningsfriheten hade kränkts.

25. Fedotov mot Ryssland (dom 25.10.2005)

Frågor om rätt till personlig frihet (artikel 5 i konventionen)

I oktober 1999 beslöt en åklagare att Fedotov skulle häktas. Beslutet upphävdes i februari 2000. Trots detta uppfördes Fedotov vid ungefär samma tidpunkt på en lista över efterlysta personer. I april 2000 beslöt en åklagare att förundersökningen rörande Fedotov skulle läggas ner, eftersom inget brott hade begåtts.

I juni 2000 arresterades Fedotov på grund av att hans namn alltjämt stod på listan över efterlysta personer. Han frigavs efter 12 timmar, sedan polisen bekräftat att häktningsbeslutet hade upphävts. I juli 2000 arresterades han på nytt, eftersom hans namn alltjämt fanns kvar på listan över efterlysta personer. Han frigavs efter 22 timmar, sedan det upplysts att häktningsbeslutet hade upphävts.

I oktober 2000 underrättades Fedotov om att hans namn redan i maj 2000 hade strukits från listan över efterlysta personer men att besked om detta inte hade nått ut till den polismyndighet som låg bakom hans senaste arrestering.

Fedotov yrkade skadestånd från staten på grund av olagligt frihetsberövande. Hans begäran avslogs med motiveringen att han aldrig hade berövats friheten.

Europadomstolen konstaterade att det efter upphävandet av häktningsbeslutet inte hade funnits någon grund för att beröva Fedotov friheten och att arresteringarna i juni och juli 2000 därför hade varit olagliga både enligt rysk rätt och enligt konventionen. Det var de bristfälliga underrättelserna mellan myndigheterna som hade föranlett att han utan grund berövats friheten två gånger. Det var också en allvarlig brist att det inte fanns något register som dokumenterade frihetsberövandena i juni och juli 2000 i fråga om datum, tidslängd och plats. Europadomstolen konkluderade att frihetsberövandena vid dessa tillfällen hade innefattat ett brott mot artikel 5:1 i konventionen.

Europadomstolen noterade vidare att Fedotovs begäran om skadestånd hade avslagits med motiveringen att han aldrig hade berövats friheten, trots att det fanns klar bevisning om att så varit fallet. Han hade därigenom förvägrats sin rätt enligt artikel 5:5 i konventionen till skadestånd för konventionsstridigt frihetsberövande.

26. Niedzwiecki mot Tyskland, Okpisz mot Tyskland (domar 25.10.2005)

Frågor om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Jaroslav Niedzwiecki samt Zbigniew och Halina Okpisz var polska medborgare, bosatta i Tyskland. De hade emellertid under den i målet aktuella tiden inte permanent uppehållstillstånd i Tyskland. De hade minderåriga barn men vägrades barnbidrag, eftersom enligt tysk

lag utlänningar var berättigade till sådana bidrag endast om de hade permanent uppehållstillstånd.

I en dom 2004 fann den tyska författningsdomstolen att den lagbestämmelse som gjorde utlänningars rätt till barnbidrag beroende på permanenta uppehållstillstånd stred mot den tyska grundlagen.

Europadomstolen förklarade sig inte ha anledning att göra något generellt uttalande om sambandet mellan rätten till sociala förmåner och olika kategorier av uppehållstillstånd men fann, i anslutning till Författningsdomstolens dom, att det inte visats föreligga tillräckliga skäl för att i fråga om rätten till barnbidrag göra en distinktion mellan dem som hade permanent uppehållstillstånd och dem som inte hade sådana tillstånd. Konklusionen blev därför att klagandena hade utsatts för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på sin rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet.

27. Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlags GmbH mot Österrike (dom 27.10.2005), Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft m.b.H. mot Österrike (nr 3) (dom 13.12.2005)

Frågor om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klaganden är ett förlag som utger tidskriften Profil.

a) I november 1998 publicerades i Profil en recension av en bok som hade skrivits av en person som tillhörde det österrikiska frihetspartiet och som också var ledamot av Europaparlamentet. I recensionen kritiserades författaren till boken för att ha uttalat förståelse för att Jörg Haider hade bagatelliserat betydelsen av de nazistiska koncentrationslägren genom att beteckna dem som straffläger.

Jörg Haider väckte talan mot förlaget med yrkande om skadestånd. Den österrikiska domstolen ansåg att recensionen gav intrycket att Haider genom att bagatellisera brotten i koncentrationslägren hade brutit mot den lag som förbjöd nationalsocialistisk verksamhet. Eftersom han således utan grund hade anklagats för brott, förpliktades förlaget att utge skadestånd till honom. Dessutom togs det aktuella numret av tidskriften i beslag, och förlaget ålades att publicera domen.

Europadomstolen fann det långsökt att tolka recensionen så att Jörg Haider hade påstått ha begått en brottslig gärning. Det var fråga om en värdering av Haiders politiska inställning, och standarden för att värdera denna var en helt annan än de kriterier som gällde vid fastställande av om ett brott hade begåtts. Det var i recensionen fråga om ett värdeomdöme, vilket fick ses mot bakgrund av vad som i allmänhet var känt om Haiders tvetydiga hållning till naziperioden. I ljuset härav kunde användningen av ordet ”straffläger”, som tydde på att det var fråga om läger för personer som begått brott, på rimliga grunder uppfattas som en bagatellisering av brotten i koncentrations-

lägren. Europadomstolen framhöll också de vida gränser för yttrandefriheten som måste gälla i fråga om politiker. Sammanfattningsvis ansåg Europadomstolen att den motivering som anförts av den österrikiska domstolen inte var tillräcklig för att rättfärdiga ett ingrepp i förlagets yttrandefrihet. Dessutom hade förlaget ålagts stränga sanktioner i form av skadestånd, förpliktelse att publicera domen och beslagtagande av hela upplagan av det aktuella numret av tidskriften. Europadomstolen konkluderade att yttrandefriheten enligt artikel 10 i konventionen hade kränkts.

b) I juni 1998 publicerades i Profil en artikel om R, som var parlamentsledamot, och hans väninna fru G. Artikeln handlade om hur R och fru G flytt till Brasilien från Österrike, där R var misstänkt för bl.a. grovt bedrägeri. Sedan R arresterats, hade fru G gett intervjuer om dessa händelser, och i artikeln kallades paret för Bonnie och Clyde. Dessutom illustrerades artikeln med ett foto av fru G stående bredvid R.

Fru G väckte talan mot förlaget för ärekränkning och hänvisade till att jämförelsen med Bonnie och Clyde kunde ge intrycket att hon var inblandad i R:s brottslighet. Den österrikiska domstolen dömde förlaget att betala fru G skadestånd för ärekränkning och förbjöd förlaget att i fortsättningen publicera fru G:s fotografi och samtidigt göra en jämförelse med Bonnie och Clyde eller på annat sätt associera henne till brottslig verksamhet.

Europadomstolen ansåg att artikeln inte hade innefattat påstående om att fru G var inblandad i R:s brott. Den genomsnittlige läsaren måste i sitt sammanhang ha förstått jämförelsen med Bonnie och Clyde som en allmän hänvisning till personer på flykt. Dessutom hade fru G själv, genom att avika tillsammans med R och genom att senare ge intervjuer om ämnet, skapat publicitet om sin person. Sammantaget hade artikeln enligt Europadomstolens mening inte överskridit gränserna för acceptabel journalistik. Den österrikiska domstolens avgörande utgjorde därför ett brott mot den i artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefriheten.

28. Mathieu mot Frankrike (dom 27.10.2005)

Fråga om rätt till snabb domstolsprövning av lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Den 8 juni 2000 blev Ghislaine Mathieu genom administrativt beslut tvångsintagen på en psykiatrisk anstalt på grund av att hon ansågs utgöra ett hot mot allmän ordning och enskild persons säkerhet. Den 9 juni 2000 begärde hon att bli omedelbart utskriven, vilket vägrades henne genom beslut den 20 oktober 2000 av *tribunal de grande instance* i Lyon. Under tiden hade hon emellertid provisoriskt tillåtits lämna anstalten under en försöksperiod som började den 11 juli 2000. Beslutet om tvångsintagning återkallades den 9 november 2000.

Europadomstolen konstaterade att domstolsbeslutet med anledning av Ghislaine Mathieus ansökan om frigivning av den 9 juni 2000 hade meddelats först den 20 oktober 2000, dvs. efter mer än fyra månader. Visserligen hade hon försöksutskrivits den 11 juli 2000, men hon hade riskerat att bli återintagen när som helst under tiden fram till dess beslutet om tvångsintagning hade återkallats. Under de föreliggande omständigheterna fann Europadomstolen att hon inte hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 5:4 i konventionen till snabb domstolsprövning av frihetsberövandets laglighet.

29. Keles mot Tyskland (dom 27.10.2005)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Keles var turkisk medborgare men hade bott i Tyskland sedan 1972, då han var 10 år gammal. I mars 1988 fick han permanent uppehållstillstånd, och följande år flyttade hans hustru, som också hon var turkisk medborgare, och deras son till honom i Tyskland. Makarna fick ytterligare tre barn. Även hustrun fick permanent uppehållstillstånd i Tyskland.

Mellan 1989 och 1999 dömdes Keles åtta gånger för brott som inte var av särskilt allvarlig art och som inte ledde till strängare straff än fängelse i fem och sex månader.

I januari 1999 fattades ett administrativt beslut om att Keles skulle utvisas på grund av de brott han begått. I maj 1999 verkställdes beslutet genom att Keles transporterades till Turkiet. Han återvände emellertid till Tyskland och levde där illegalt tills han arresterades i juli 2003 och skickades tillbaka till Turkiet i augusti 2003.

Europadomstolen beaktade i sin dom karaktären av de brott som Keles begått, den långa tid han bott i Tyskland, det förhållandet att han haft permanent uppehållstillstånd och de svårigheter som hans barn skulle utsättas för om de följde honom till Turkiet. Vid en samlad bedömning fann Europadomstolen att hans utestängning utan tidsbegränsning från tyskt territorium innebar ett brott mot hans rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv enligt artikel 8 i konventionen.

30. Schenkel mot Nederländerna (dom 27.10.2005)

Frågor om rätt till personlig frihet (artikel 5:1 i konventionen) och rätt till snabb domstolsprövning av lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Schenkel befanns skyldig till försök till mord och till misshandel och dömdes, eftersom han var mentalt störd, till intagning på psykiatrisk anstalt. Den 9 november 1998 beslöt regiondomstolen i Amsterdam att förlänga tvångsintagningen på anstalt med två år. Schenkel överklagade detta beslut.

Efter en förhandling den 8 maj 2000 upphävde appellationsdomstolen i Arnhem beslutet av den 9 november 1998 och förlängde vis-

telsen på anstalt med två år fastän på andra grunder. I augusti 2000 begärde Schenkel att få del av protokollet från appellationsdomstolens förhandling men fick besked att det inte fanns något sådant protokoll.

Vid Europadomstolen klagade Schenkel över brott mot artikel 5:1 i konventionen på grund av att förfarandet inte hade motsvarat kraven i denna bestämmelse och att frågan om förlängning av hans vistelse på anstalt inte hade avgjorts snabbt enligt artikel 5:4 i konventionen.

Europadomstolen fann, på samma grunder som i målet Nakach mot Nederländerna (se SvJT 2005 s. 972) att avsaknaden av protokoll från förhandlingen vid appellationsdomstolen hade stått i strid med nationell lag och därmed också med artikel 5:1 i konventionen.

Europadomstolen fann vidare, under hänvisning till sitt avgörande i målet Rutten mot Nederländerna (se SvJT 2001 s. 822 f.), att den tid om över 17 månader som hade förflutit innan Schenkels överklaganden hade avgjorts av appellationsdomstolen inte motsvarade kravet i artikel 5:4 i konventionen på ett snabbt domstolsavgörande av lagligheten av ett frihetsberövande.

31. Kostov mot Bulgarien (dom 3.11.2005)

Fråga om rätt till snabb domstolsprövning av lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Kostov häktades i december 1997 som misstänkt för brott och överklagade häktningen två gånger. Hans första överklagande avisades i april 1998 på grund av att det anhängiggjorts för sent, och det andra överklagandet ledde, enligt vad Kostov uppgav, inte till något avgörande.

Europadomstolen framhöll att häktningen inte hade beslutats av domstol och att Kostov hade varit häktad i fyra månader när hans första överklagande avisades. Det framgick inte heller av bulgarisk lag eller praxis vilka konsekvenserna skulle bli av att Kostovs första överklagande hade avisats, och Kostov hade därför inte kunnat veta hur länge han skulle behöva vara häktad innan han skulle få lagligheten av frihetsberövandet prövad av domstol. Under sådana förhållanden fann Europadomstolen att kravet på snabb överprövning av lagligheten av ett frihetsberövande enligt artikel 5:4 i konventionen inte var uppfyllt.

32. Nedyalkov mot Bulgarien (dom 3.11.2005)

Fråga om rätt till domstolsprövning av lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Nedyalkov var häktad och överklagade häktningen sex gånger. Han gjorde gällande bl.a. att det inte förelåg någon flyktfara och att han varit häktad under alltför lång tid. Fem av överklagandena avlogs med motiveringen att det förelåg flyktfara.

Europadomstolen fann att den bulgariska domstolen, i enlighet med den praxis som tillämpades i Bulgarien vid den aktuella tiden, inte hade prövat om det fanns tillräcklig bevisning till stöd för misstanken mot Nedyalkov. Dessutom hade den bulgariska domstolen inte vid varje tillfälle prövat om det förelåg flyktfara eller om häktningen varat alltför länge, eftersom den ansett dessa frågor avgjorda genom tidigare beslut. Konklusionen blev att Nedyalkov inte hade åtnjutit en sådan rätt till domstolsprövning som förutsätts i artikel 5:4 i konventionen.

33. Bader m.fl. mot Sverige (dom 8.11.2005)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Klagande i målet var syriska medborgarna Kamal Bader och Hamida Abdilhamid och deras två minderåriga barn. Familjen kom till Sverige i augusti 2002 och ansökte om asyl, vilket förvägrades dem, och ett beslut om deras utvisning meddelades.

I januari 2004 ingav klagandena en ny ansökan om asyl, varvid de hänvisade till en dom som hade meddelats den 17 november 2003 av en syrisk domstol. Enligt denna dom hade Kamal Bader i sin frånvaro dömts till döden för medhjälp till mord. I domen angavs att Kamal Bader och hans bror vid flera tillfällen hade hotat sin svåger, eftersom de ansåg att han hade misshandlat deras syster och betalat för lågt brudpris, vilket hade vanhedrat deras familj. Därefter hade enligt domen Kamal Baders bror, i samråd med Kamal Bader och med denne som medhjälpare, skjutit ihjäl svågern.

I april 2004 avslog utlänningsnämnden klagandenas begäran om asyl. Nämnden fann, på grundval av utredning av en syrisk advokat, att Kamal Bader, om han återvände till Syrien, skulle ha rätt att i en ny rättegång få anklagelsen mot honom omprövad. Vidare skulle han inte, om han befanns skyldig, dömas till döden, eftersom det rörde sig om ett hedersrelaterat brott.

Europadomstolen konstaterade att svenska regeringen inte hade från de syriska myndigheterna fått någon garanti för att Kamal Bader skulle få en ny rättegång och för att åklagaren inte skulle i en ny rättegång yrka på dödsstraff. Med hänsyn härtill skulle de svenska myndigheterna utsätta Kamal Bader för risker, om han skickades tillbaka till Syrien.

Europadomstolen fann vidare att Kamal Bader hade skäl för att frukta att dödsstraffet mot honom skulle komma att verkställas, om han återvände till Syrien. Osäkerheten om när, var och hur en eventuell avrättning skulle komma att äga rum måste också hos honom skapa allvarlig rädsla och ångest.

Europadomstolen fann det framgå av den syriska domen att ingen muntlig bevisning hade förebringats inför den syriska domstolen, att all bevisning härrörde från åklagaren och att varken Kamal Bader el-

ler hans försvarare hade varit närvarande vid domstolen. Under sådana förhållanden hade det inte varit fråga om en rättvis rättegång, vilket kunde ge anledning till osäkerhet och farhågor i fråga om en eventuell ny rättegång i Syrien.

Vid en samlad bedömning fann Europadomstolen att det fanns starka skäl till antagande att Kamal Bader skulle löpa en reell risk att bli avrättad och utsatt för behandling i strid med artiklarna 2 och 3 i konventionen, om han utvisades till Syrien. Europadomstolen konkluderade att verkställighet av utvisningen av klagandena till Syrien skulle utgöra brott mot dessa artiklar i konventionen.

34. Gongadze mot Ukraina (dom 8.11.2005)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen), omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Gongadze var en politisk journalist som i sina artiklar behandlade frågor som bristen på yttrandefrihet, korrruptionen och andra missförhållanden i Ukraina. På grund av sin publicistiska verksamhet utsattes han för hotelser, och den 16 september 2000 rapporterades han vara försvunnen. Den 2 november 2000 påträffades liket efter en halshuggen person, som senare identifierades som Gongadze.

Den 28 november 2000 framkom att det fanns hemligt utförda bandupptagningar av samtal som föreföll visa att president Kutjma och andra högt uppsatta personer var inblandade i Gongadzes försvinnande.

Sedan Jusjtjenko i december 2003 valts till president i Ukraina, återupptogs utredningen i fallet Gongadze. Den resulterade i en rapport, vari angavs att mordet på Gongadze hade organiserats av president Kutjma och en annan person, som under tiden begått självmord, och att parlamentets talman och en parlamentsledamot varit inblandade i brottet.

Vid Europadomstolen klagade Gongadzes änka över att myndigheterna inte hade gjort vad som ankommit på dem för att skydda hennes mans liv och inte heller hade på ett effektivt sätt utrett omständigheterna kring hans försvinnande och död. Myndigheternas hållning och agerande hade också åsamkat henne allvarligt psykiskt lidande.

Europadomstolen konstaterade att Gongadze före sitt försvinnande hade hos åklagarmyndigheten påyrkat en utredning om de hotelser som framstälts mot honom och den övervakning av hans person som han kunnat iaktta. Han hade begärt skydd mot de risker han var utsatt för. Myndigheterna, särskilt åklagarmyndigheten, borde också ha insett i vilken farlig situation en journalist som behandlade politiskt känsliga ämnen i Ukraina befann sig. Enligt Europadomstolens mening hade åklagarmyndigheten med hänsyn till omständigheterna varit försumlig genom att inte vidta åtgärder för att skydda Gongadze.

Dessutom fann Europadomstolen att det under lång tid efter Gongadzes försvinnande inte hade gjorts någon effektiv utredning, och det fanns anledning att allvarligt betvivla att myndigheterna, så länge den tidigare regimen hade makten, verkligen önskade utreda fallet. Ända fram till december 2004 föreföll myndigheterna inställda på att visa de högre statstjänstemännens oskuld snarare än att få fram sanningen kring Gongadzes försvinnande och död.

Europadomstolens konklusion blev därför att artikel 2 i konventionen hade kränkts både genom underlåtenheten att skydda Gongadzes liv och genom de bristfälliga utredningarna om hans försvinnande och död.

Europadomstolen noterade vidare att Gongadzes änka först hade fått motstridiga uppgifter om det var Gongadzes lik som påträffats och att hon inte förrän två och ett halvt år efter hans försvinnande fick ett klart besked om att så var fallet. Hon hade inte heller fått ta del av undersökningsmaterialet förrän i augusti 2005. Europadomstolen ansåg att myndigheterna genom sitt agerande hade hos Gongadzes änka och hennes familj skapat ett allvarligt lidande som utgjorde förnedrande behandling och därmed stod i strid med artikel 3 i konventionen.

Slutligen fann Europadomstolen att underlåtenheten under lång tid att göra en verklig utredning och den därav följande svårigheten för Gongadzes änka att framföra krav på skadestånd innebar att hennes rätt enligt artikel 13 i konventionen till ett effektivt rättsmedel hade kränkts.

35. Khudoyorov mot Ryssland (dom 8.11.2005)

Frågor om lagligheten av häktning (artikel 5:1 i konventionen) och rätt till snabb domstolsprövning av lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Khudoyorov var häktad under mer än fem år på grund av misstanke om narkotikabrott. I målet vid Europadomstolen uppkom fråga om häktningen under hela denna tid hade uppfyllt de krav som följer av artikel 5:1 i konventionen. Europadomstolen fann att häktningen inte hade motsvarat dessa krav på grund av dels att skälen till häktningen under viss tid inte hade angetts i häktningsbeslutet, dels att häktningsbeslutet under en annan period hade grundats enbart på det förhållandet att åtal väckts mot Khudoyorov och att ett mål mot honom alltså var anhängigt vid domstol. Visserligen hade rysk domstol i efterhand uppgett godtagbara häktningsskäl, men Europadomstolen konstaterade att en brist i ett häktningsbeslut inte kan korrigeras retroaktivt genom att domstolen senare konstaterar att det i verkligheten fanns häktningsskäl.

Europadomstolen fann vidare att prövningen av flera av Khudoyorovs överklaganden av häktningen hade pågått under så lång tid att rätten till snabb domstolsprövning enligt artikel 5:4 i konventionen

inte hade respekterats. I ett par fall hade överklagandena inte heller prövats i sak, vilket utgjorde brott mot samma bestämmelse.

36. Saliba mot Malta (dom 8.11.2005)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Saliba förvärvade ett stycke mark på vilket det hade byggts lagringslokaler. Han åtalades för olaglig bebyggelse men frikändes. Emellertid väcktes ett nytt åtal mot honom, vilket ledde till ett bötesstraff och ett åläggande att riva lagringslokalerna. Han överklagade denna dom och frikändes på grund av förbudet mot två åtal i samma sak (*ne bis in idem*). Eftersom lagringslokalerna hade uppförts utan byggnadstillstånd, kvarstod emellertid åläggandet att riva dem. Saliba gjorde vid Europadomstolen gällande att detta åläggande kränkte hans rätt till respekt för sin egendom.

Europadomstolen fann att Saliba hade haft anledning räkna med att rivning av lokalerna kunde beslutas oavsett om han skulle dömas för brott eller inte. Rivning av en olagligt uppförd byggnad var ett sätt att återställa den situation som skulle ha förelegat, om den olagliga byggnadsverksamheten inte ägt rum, och kunde inte anses som en oproportionerlig åtgärd. Konklusionen blev alltså att artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen inte hade kränkts.

37. Zielonka mot Polen (dom 8.11.2005)

Fråga om lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen)

Den 22 november 1997 beslöt en polsk domstol att Zielonka skulle vara häktad fram till den 21 februari 1998. Den 24 februari 1998 förlängde domstolen häktningstiden. Europadomstolen fann att det mellan den 21 februari och den 24 februari 1998 inte hade funnits någon laglig grund för frihetsberövandet och att Zielonka alltså under dessa dagar varit berövad friheten i strid med artikel 5:1 i konventionen.

38. H.F. mot Slovakien (dom 8.11.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

I februari 1996 ansökte Bratislava universitetssjukhus och H.F:s tidigare make hos distriktsdomstolen i Bratislava om en förklaring att H.F. inte hade rättshandlingsförmåga. I november 1997 biföll domstolen denna ansökan med motiveringen att H.F. led av kronisk paranoid schizofreni och var oförmögen att sköta sina affärer. Domstolen fattade detta beslut utan att höra H.F. på grundval av en rapport upprättad i juli 1996 av en psykiater vid universitetssjukhuset och vad H.F:s tidigare make och av honom åberopade vittnen hade uppgett. H.F. överklagade beslutet som emellertid i september 1998 fastställdes av regiondomstolen utan att H.F. hade hörts och utan att ytterligare psykiatrisk utredning hade inhämtats.

Europadomstolen konstaterade att det enligt slovakisk rätt krävdes att det i mål av detta slag skulle förordnas en god man men att det inte hade funnits en god man under förfarandet vid distriktsdomstolen. Europadomstolen framhöll också att den psykiatriska rapporten inte kunde anses ha varit en aktuell rapport och att någon ytterligare psykiatrisk utredning inte hade införskaffats. Hade så skett, hade det också funnits bättre underlag för att avgöra om H.F. skulle höras personligen inför domstolen. Utgången i detta mål hade varit av synnerligen stor betydelse för H.F., och det hade därför varit viktigt att de slovakiska domstolarna respekterat de rättssäkerhetsgarantier som gällde till skydd för hennes rättigheter och intressen. Emellertid hade domstolarna inte handlat med tillräcklig varsamhet och inte inhämtat tillräcklig utredning för att möjliggöra en bedömning av H.F:s sinnestillstånd och för att undvika rättsövergrepp. Europadomstolens konklusion blev att rätten enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång hade kränkts.

39. Gorshkov mot Ukraina (dom 8.11.2005)

Fråga om rätt till domstolsprövning av lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Gorshkov, som funnits skyldig till brott, hade genom domstols beslut intagits på en psykiatrisk anstalt. Han klagade över att han inte hade haft möjlighet att få domstol att pröva om tvångsintagningen skulle bestå.

Europadomstolen konstaterade att det enligt ukrainsk lag skulle ske en periodisk prövning av om tvångsintagning på en psykiatrisk anstalt skulle fortsätta men att det var anstaltsledningen eller de medicinska experterna — och inte den intagne — som i förekommande fall vände sig till domstolen med en begäran att frihetsberövandet skulle upphöra. Europadomstolen konstaterade att en sådan ordning inte uppfyller kraven i artikel 5:4 i konventionen, där det förutsätts att den intagne själv skall kunna vända sig till domstol och påfordra prövning av frihetsberövandets fortbestånd.

40. Kechko mot Ukraina (dom 8.11.2005)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

I april 1999 väckte Kechko talan vid domstol mot en undervisningsmyndighet med yrkande att utfå förhöjd lön enligt en lagändring av den 23 mars 1996. Kechko åberopade att han hade bakom sig mer än 10 års tjänstgöring, vilket var det villkor som enligt den nya lagen gällde för en rätt till en 20-procentig löneökning från den 1 januari 1997. Hans yrkande avslogs med hänvisning till en ännu senare lag, som hade trätt i kraft den 23 juni 1999 och som innebar att rätten till lönehöjning skulle suspenderas. Kechko hävdade vid Europadomstolen att hans rätt till respekt för egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

Europadomstolen fann att ingen invändning kunde riktas mot den ukrainska domstolens bedömning såvitt avsåg åren 1997 och 1998, eftersom Kechkos anspråk för denna tid var preskriberade, och inte heller såvitt avsåg tiden efter den 23 juni 1999, då lönehöjningen hade suspenderats genom ny lag. När det gällde tiden från den 1 januari till den 23 juni 1999 fann Europadomstolen att Kechko, som uppfyllde kravet på viss tids tjänstgöring, hade haft en legitim förväntan, om inte en rätt, att få den högre lönen. Den nya lag som trätt i kraft den 23 juni 1999 innehöll ingen klausul om retroaktiv tillämpning och kunde därför inte påverka Kechkos rättigheter avseende perioden från den 1 januari till den 23 juni 1999. Europadomstolens konklusion blev således att artikel 1 i första tilläggsprotokollet i detta hänseende hade kränkts.

41. Strizhak mot Ukraina (dom 8.11.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Strizhaks far hade 1938 dömts som en samhällsfarlig person till straffläger. Domen upphävdes genom beslut av domstol i mars 1980. Information om upphävandet av domen lämnades 1997 av en domare vid domstolen till en rehabiliteringskommission. I detta meddelande angavs att det var på grund av brist på bevis som den tidigare domen hade upphävts, vilket Strizhak ansåg både felaktigt och kränkande för hans far. Han väckte därför talan vid domstol för att få till stånd en rättelse. Ett avvisningsbeslut av en distriktsdomstol kunde av Strizhak överklagas till en regiondomstol, och Strizhak medgavs viss förlängning av fristen för överklagande. Enligt vad ukrainska regeringen uppgav i målet hade distriktsdomstolen den 27 juli 2000 meddelat Strizhak att hans fall skulle behandlas av regiondomstolen vid förhandling den 14 augusti 2000. Strizhak hävdade emellertid att han aldrig mottog ett sådant meddelande. Målet behandlades den 14 augusti 2000 av regiondomstolen, som i Strizhaks utelämnade beslut att fastställa distriktsdomstolens avvisningsbeslut.

Europadomstolen fann det osannolikt att Strizhak den 27 juli 2000 hade mottagit en underrättelse om tiden för förhandlingen, eftersom det var på den dagen som distriktsdomstolen gav honom tillstånd att överklaga, ett beslut som vann laga kraft först 10 dagar senare. Regiondomstolen hade handlat utifrån antagandet att Strizhak hade fått besked om förhandlingen, men det fanns inget bevis om att en sådan underrättelse hade skickats ut eller att Strizhak mottagit en sådan underrättelse. Europadomstolen fann att arrangemangen kring delgivningen inte hade varit tillräckligt tydliga och säkra och att Strizhak därför fick antas ha berövats sin rätt att framföra sina argument vid en muntlig förhandling. Konklusionen blev att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

42. Leyla Sahin mot Turkiet (dom 10.11.2005)

Frågor om religionsfrihet (artikel 9 i konventionen) och rätt till undervisning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet)

Genom denna dom omprövade Europadomstolen i en stor kammare ett mål som tidigare avgjorts av domstolen i vanlig sammansättning. Målet gällde slöjförbudet vid ett turkiskt universitet, och beträffande omständigheterna hänvisas till referatet i SvJT 2004 s. 628 f. Såvitt gällde religionsfriheten enligt artikel 9 i konventionen överensstämmer den stora kammarens bedömning i det väsentliga med den som gjordes i den tidigare domen. Slöjförbudet ansågs sålunda inte strida mot religionsfriheten.

Därutöver prövade Europadomstolen också om Leyla Sahins rätt till undervisning enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts men kom fram till att så inte var fallet. Europadomstolen ansåg att de regler som hade lett till att Leyla Sahin hindrats delta i viss undervisning och vissa examina innebar en inskränkning i hennes rätt till undervisning men att denna inskränkning var förutsebar och proportionerlig. Hon hade inte hindrats att fullgöra vanliga religiösa plikter, och myndigheterna hade strävat efter ett system innebärande att man inte skulle behöva stöta bort studenter med slöja men att man samtidigt skulle tillvarata andra studenter och undervisningens intressen. I systemet ingick också rättssäkerhetsgarantier för studenterna. Sammantaget menade Europadomstolen att det centrala innehållet i rätten till undervisning enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet inte hade berörts genom slöjförbudet.

43. Ramsahai mot Nederländerna (dom 10.11.2005)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Klagandena var anhöriga till Moravia Ramsahai, en ung man som sköts ihjäl av polis i Amsterdam i juli 1998. Bakgrunden till händelsen var att Moravia under vapenhot hade stulit en scooter och åkt i väg på den. Polisen alerterades, och två polismän, Brons och Bultstra, påträffade Moravia på scootern och försökte arresteras honom. Moravia drog då fram en pistol. Han uppmanades att släppa sitt vapen men lydde inte uppmaningen. I stället riktade han pistolen mot Brons, som då avlossade sitt tjänstevapen. Moravia träffades i halsen och dog kort därefter.

En utredning påbörjades av den polisenhet till vilken Brons och Bultstra hörde men fortsatte under ledning av den statliga kriminalpolisen. Den mynnade ut i att Brons hade handlat i legitimt självförsvar, och något åtal väcktes inte mot honom. Klagandena överklagade beslutet att inte väcka åtal till appellationsdomstolen, som avslog överklagandet genom ett beslut som inte offentliggjordes.

Europadomstolen konstaterade att Brons hade öppnat eld först efter det att Moravia hade höjt sitt vapen och vägrat att lyda en uppmaning att släppa vapnet. Brons hade haft skäl att anse sig vara utsatt för

livsfara, och denna fruktan visade sig i efterhand ha varit objektivt berättigad, eftersom Moravias pistol hade varit laddad och skjutklar. Det våld som använts gick därför inte längre än som var absolut nödvändigt under omständigheterna, och något brott mot artikel 2 i konventionen förelåg alltså inte i detta hänseende.

Däremot fann Europadomstolen att det i det följande förfarandet fanns två brister. För det första hade utredningen delvis utförts av den polisenhet som Brons och Bultstra tillhörde. För det andra hade appellationsdomstolens beslut i åtalsfrågan inte blivit tillgängligt för offentlig granskning. Genom dessa brister i förfarandet hade artikel 2 i konventionen enligt Europadomstolens uppfattning kränkts.

44. Gürbüz, Kuruçay, Tekin Yildiz, Uyan, samtliga mot Turkiet (domar 10.11.2005)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

De här nämnda målen ingår i en mycket större grupp mål rörande personer som dömts till långa fängelsestraff på grund av terroristisk verksamhet eller medlemskap i en terroristisk organisation och som till följd av långvarig hungerstrejk drabbats av allvarlig sjukdom (det s.k. Wernicke-Korsakoff-syndromet). Till följd härav hade de turkiska myndigheterna i de här aktuella fallen suspenderat den fortsatta verkställigheten av fängelsestraffen, men verkställigheten hade återupptagits i fråga om Tekin Yildiz och kunde komma att återupptas i fråga om Gürbüz, Kuruçay och Uyan.

Europadomstolen framhöll att artikel 3 i konventionen inte innefattar en generell förpliktelse att frige en fånge av hälsoskäl men att den kliniska bilden av fången är en av de faktorer som måste beaktas vid bedömningen av om ett frihetsberövande utgör omänsklig eller förnedrande behandling enligt artikel 3. I de aktuella fallen var det fråga om allvarliga mentala och fysiska störningar som orsakats av svält under lång tid. De berörda personernas tillstånd var styrkt genom medicinsk utredning och bedömdes som irreversibelt. Det fanns inte skäl att tro att det i fängelsemiljön fanns adekvat behandling för ett sådant tillstånd. Europadomstolens konklusion blev därför att Tekin Yildiz hade utsatts för behandling i strid med artikel 3 i konventionen under den tid han varit återintagen i fängelse och att Gürbüz, Kuruçay och Uyan skulle komma att utsättas för sådan behandling, om de återintogs i fängelse.

45. Schelling mot Österrike (dom 10.11.2005)

Fråga om rätt till muntlig förhandling (artikel 6:1 i konventionen)

Schelling begärde att få installera en kulvert på sin mark, vilket vägrades av administrativ myndighet. Efter överklagande till högre administrativ myndighet förde Schelling ärendet vidare till Förvaltningsdomstolen som avlog Schellings talan utan att hålla muntlig

förhandling. Europadomstolen fann att detta utgjorde ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

46. Süss mot Tyskland (nr 1) (dom 10.11.2005)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

I samband med skilsmässa mellan Süss och hans hustru tillerkändes hustrun vårdnaden om deras då 10-åriga dotter, varjämte domstolen beslöt att Süss tills vidare inte skulle ha rätt till umgänge med dottern. Domstolen grundade detta avgörande på psykologutlåtanden och på dotterns egna önskemål. Efter 1992 hade Süss ingen kontakt med dottern, som 2002 uppnådde myndighetsåldern.

Europadomstolen fann att de tyska domstolarnas avgöranden i umgängesfrågan hade meddelats i dotterns intresse och att domstolarna hade beaktat det spända förhållandet mellan föräldrarna som hade skapat en stark press på dottern och förmått henne att avvisa fadern. Europadomstolen fann vidare att domstolarna hade grundat sina avgöranden på tillräckligt material. Slutsatsen blev att rätten till respekt för familjelivet enligt artikel 8 i konventionen inte hade kränkts.

47. Argenti mot Italien (dom 10.11.2005)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Argenti avtjänade under åren 1992–2005 ett livstidsstraff under en särskilt sträng regim, som innefattade vittgående restriktioner.

Europadomstolen fann att det lidande och den förödmjukelse som han utsatts för genom frihetsberövandet inte gick utöver vad som var ett oundvikligt element i en i och för sig legitim fängelsevistelse. Europadomstolen ansåg vidare, under hänvisning till tidigare praxis (bl.a. Messina mot Italien (nr 2), SvJT 2000 s. 862 f.), att den särskilda fängelseregimen inte stred mot Argentis rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatliv och familjeliv. Däremot ansåg Europadomstolen, liksom i tidigare avgöranden (t.ex. Labita mot Italien, SvJT 2000 s. 563 ff.), att det inte hade funnits tillräckligt lagstöd för begränsningarna i Argentis rätt till korrespondens och att detta in-
nebar ett brott mot artikel 8 i konventionen.

Slutligen konstaterade Europadomstolen att Argentis överklaganden av vissa beslut avseende restriktioner under verkställigheten av fängelsestraffet hade behandlats av domstol först efter det att restriktionernas giltighetstid hade utlöpt, vilket hade gjort en effektiv prövning omöjlig. Till följd av att dessa överklaganden inte hade prövats tillräckligt snabbt hade Argenti inte kommit i åtnjutande av sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till domstolsprövning (jfr Bifulco mot Italien, SvJT 2005 s. 389).

48. Bocos-Cuesta mot Nederländerna (dom 10.11.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Bocos-Cuesta dömdes av nederländsk domstol till fängelse för sexuella övergrepp mot fyra barn i åldrarna 6–11 år. Bevisningen mot honom bestod bl.a. av uttalanden som de fyra barnen gjort till polisen. Barnen hade inte hörts vid domstolen, eftersom detta ansetts kunna vara skadligt för dem. Bocos-Cuesta hävdade att han härigenom hade förvägrats sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång och sin rätt enligt artikel 6:3 d) i konventionen att höra vittnen.

Europadomstolen konstaterade att Bocos-Cuesta inte hade beretts tillfälle att följa polisförhören med barnen, t.ex. genom att låta honom iakttä förhören med hjälp av teknisk apparatur i ett angränsande rum. Han hade inte heller kunnat i efterhand få frågor ställda till barnen. Eftersom förhören med barnen inte hade tagits upp på videoband, kunde dessutom varken Bocos-Cuesta eller domstolen iaktta barnens uppträdande under förhören och bilda sig en egen uppfattning om tillförlitligheten av barnens utsagor. Det förhållandet att domstolen hade analyserat barnens uppgifter och gett Bocos-Cuesta möjlighet att bestrida dem kunde enligt Europadomstolens mening inte ersätta direkta iakttagelser av de personer som avgett utsagorna i fråga.

Europadomstolen konkluderade alltså att artikel 6:1 i förening med artikel 6:3 d) i konventionen hade kränkts.

49. Forte mot Italien (dom 10.11.2005)

Frågor om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet), rätt till respekt för korrespondens (artikel 8 i konventionen), rätt till rörelsefrihet (artikel 2 i protokoll nr 4) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

I detta mål var det fråga om ett under många år pågående konkursförfarande som för konkursgäldenären hade medfört inskränkningar i rätten att förfoga över egendom under mer än 16 år, rätten till korrespondens (inkommande brev hade överlämnats till konkursförvaltaren) och rörelsefriheten (konkursgäldenären fick inte lämna sin boställningsort). Liksom i tidigare mål (Luordo mot Italien och Bottaro mot Italien, SvJT 2003 s. 1009 f.) fann Europadomstolen att det var fråga om brott mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen, artikel 8 i konventionen och artikel 2 i protokoll nr 4 till konventionen. Eftersom det inte heller funnits något tillgängligt rättsmedel i italiensk rätt, hade även artikel 13 i konventionen kränkts.

50. J.A. Pye (Oxford) Ltd mot Förenade Konungariket (dom 15.11.2005)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

J.A. Pye (Oxford) Ltd och därefter J.A. Pye (Oxford) Land Ltd var ägare till 23 hektar jordbruksmark i Berkshire. Marken var värderad till 21 miljoner pund. Makarna Graham hade fram till den 31 decem-

ber 1983 enligt avtal med J.A. Pye rätt att använda området som betesmark. När avtalet löpte ut vid slutet av år 1983, uppmanades makarna Graham att utrymma området, men de gjorde inte detta utan fortsatte att bruka marken. J.A. Pye vägrade emellertid att ingå ett nytt avtal med makarna Graham, eftersom bolaget hade planer på att använda marken för annat ändamål och ansåg att en upplåtelse för jordbruksändamål skulle göra det svårare för bolaget att få tillstånd till annan användning.

År 1997 gjorde makarna Graham gällande att de genom långvarigt brukande hade förvärvat äganderätt till marken. Detta ledde till en tvist med J.A. Pye, vilken resulterade i en dom den 4 februari 2000, i vilken *High Court* konstaterade att makarna Graham hade haft marken i sin besittning sedan januari 1984 och att de genom sitt långvariga innehav hade blivit ägare till marken.

Europadomstolen fann att J.A. Pye genom engelsk lag om långvarigt innehav hade berövats sin äganderätt, vilket var ett ingrepp i den genom artikel 1 i första tilläggsprotokollet skyddade rätten till respekt för egendom. Ett system som innebar att äganderätt kunde förvärvas på sådan grund kunde ha goda skäl för sig när ägandeförhållandena var oklara men var svårare att acceptera när det genom registrering av fastigheter var klart vem som var ägare. Visserligen kunde J.A. Pye ha undvikit förlust av sin egendom genom att väcka talan inom den 12-årsperiod som medförde att äganderätten övergick till brukaren, men det var enligt Europadomstolens mening ändå ett oproportionerligt ingrepp att J.A. Pye utan ersättning berövades värdefull mark till förmån för den som brukat marken utan tillstånd. J.A. Pye hade således fått bära en oproportionerlig börda, och Europadomstolen konkluderade, med 4 röster mot 3, att dess rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet hade kränkts.

51. Reinprecht mot Österrike (dom 15.11.2005)

Fråga om rätt till offentlig häktningsförhandling (artikel 5:4 i konventionen)

Reinprecht häktades den 6 maj 2000. Efter en förhandling den 19 maj 2000, vid vilken åklagaren, Reinprecht och hans försvarare var närvarande, beslöt regiondomstolen i Graz att häktningstiden skulle förlängas. Frågan om den fortsatta häktningen behandlades vid två ytterligare förhandlingar, och appellationsdomstolen i Graz avslog Reinprechts överklaganden av regiondomstolens beslut. Högsta domstolen avslog Reinprechts vidare överklagande, som grundade sig på påstått brott mot grundläggande rättigheter.

Vid Europadomstolen klagade Reinprecht över att domstolarna inte hade hållit offentliga förhandlingar om förlängning av häktningstiden. Europadomstolen, som konstaterade att det enligt artikel 5:4 i konventionen krävdes en förhandling för att pröva lagligheten av häktning, anförde att det som regel inte krävdes att en sådan förhandling skulle vara offentlig. Det kunde inte uteslutas att en offent-

lig förhandling var påkallad i särskilda situationer, men några omständigheter som skulle motivera offentlighet hade inte visats föreligga i det nu aktuella fallet. Konklusionen blev alltså att artikel 5:4 i konventionen inte hade kränkts.

52. Taal mot Estland (dom 22.11.2005)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att höra vittnen (artikel 6:3 d) i konventionen)

Taal åtalades och dömdes för olaga hot till fängelse. Bevisningen mot honom bestod av uppgifter som lämnats av vittnen under förundersökningen och av utskrifter av telefonsamtal.

Europadomstolen konstaterade att varken Taal eller hans försvarare hade haft möjlighet att ställa frågor till vittnena och att inget av vittnena hade hörts inför domstol. Taals rätt att försvara sig hade därigenom inskränkts i sådan mån att det enligt Europadomstolens mening var fråga om brott mot artikel 6:1 och artikel 6:3 d) i konventionen.

53. Reigado Ramos mot Portugal (dom 22.11.2005)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Reigado Ramos hade med M.O. en dotter, född 1995. Paret separerade när dottern var sju månader gammal. En överenskommelse träffades om att M.O. skulle ha vårdnaden om dottern och att Reigado Ramos skulle ha umgängesrätt. I februari 1998 begärde Reigado Ramos verkställighetsåtgärder mot M.O., som emellertid inte befann sig på uppgiven adress. I april 2003 dömdes M.O. för att ha obstruerat umgängesavtalet till att betala mindre belopp i böter och skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att det hade tagit den portugisiska domstolen över tio månader att få tag i M.O. och att detta borde ha kunnat ske tidigare. Verkställighetsförfarandet hade pågått i fem år och en månad, och den allra största delen av tiden hade gått åt för att få kontakt med M.O. och delge henne information om de olika elementen i förfarandet. Inga initiativ hade tagits av myndigheterna för att få parterna att träffas eller få socialtjänsten att medverka till en lösning. Enligt Europadomstolens mening hade de portugisiska myndigheterna därför inte vidtagit sådana praktiska åtgärder som varit påkallade, och de hade därigenom kränkt Reigado Ramos rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet.

54. Kakoulli mot Turkiet (dom 22.11.2005)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Målet gällde en grekcypriotisk man, Petros Kakoulli, som hade skjutits ihjäl av en turkisk gränsvakt nära demarkationslinjen mellan södra och norra Cypern. Omständigheterna var omstridda, men Europadomstolen fann att de turkiska soldaterna i vart fall hade använt mera våld än som varit absolut nödvändigt för att verkställa en arrest och att

artikel 2 i konventionen därför blivit kränkt. Eftersom det inte heller hade gjorts en effektiv och opartisk undersökning om dödsskjutningen, hade artikel 2 enligt Europadomstolens mening blivit kränkt också i detta hänseende.

55. Shofman mot Ryssland (dom 24.11.2005)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Shofmans hustru födde i maj 1995 en son, och Shofman registrerades som barnets far. Sedan Shofman i mars 1996 flyttat till Tyskland, fick han i september 1997 ett meddelande från hustrun om att hon betraktade äktenskapet som slut och att hon avsåg att begära underhållsbidrag för sonen. Shofman hade vid denna tid hört uppgifter om att han inte var far till barnet, och han begärde i december 1997 vid rysk domstol skilsmässa och fastställande av att han inte var barnets far. På grundval av DNA-prov fann den ryska domstolen att Shofman inte kunde vara far till barnet men konstaterade samtidigt att en negativ bördstalan enligt rysk lag skulle väckas inom ett år från det att den som registrerats som far fått kännedom om registreringen. Eftersom Shofman inte väckt talan inom denna tidsfrist, kunde hans yrkande om en förklaring att han inte var far till barnet inte bifallas.

Europadomstolen konstaterade att en tidsfrist för väckande av negativ bördstalan kunde vara motiverad i rättssäkerhetens intresse och att sådana frister inte mött några invändningar i tidigare mål, i vilka dock klaganden redan från födseln vetat eller haft anledning att misstänka att han inte var far till barnet. Situationen i det nu aktuella fallet var en annan, eftersom Shofman först omkring två år efter födseln haft anledning att misstänka att det inte var hans barn. Han hade därför inte kunnat väcka talan inom ettårsfristen, och den ryska lagen gjorde inget undantag i fråga om den som först senare fick veta att han inte var barnets far. Europadomstolen fann att en sådan ordning inte var proportionerlig och att Shofmans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv därför blivit kränkt.

56. Tourancheau och July mot Frankrike (dom 24.11.2005)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

I den dagliga tidningen *Libération*, vars chefredaktör var Serge July, publicerades i oktober 1996 en artikel av Patricia Tourancheau om mordet på en ung flicka i maj 1996. Vid tiden för publiceringen var två personer misstänkta för delaktighet i mordet, nämligen en ung man B, som var 19 år gammal, och hans flickvän A, som var 17 år gammal, och det rättsliga förfarandet var ännu inte avslutat. I tidningsartikeln beskrevs omständigheterna kring mordet och relationen mellan A och B. Vidare återgavs uttalanden som A hade gjort till polisen och undersökningsdomaren samt kommentarer som B gjort under förundersökningen och i en intervju som han gett för Patricia Tourancheau.

Serge July och Patricia Tourancheau åtalades och dömdes för brott mot 1881 års pressfrihetslag som förbjuder att dokument från en förundersökning publiceras före rättegången inför domstol.

Europadomstolen fann att 1881 års lag utgjorde ett tillräckligt lagstöd för domen mot Serge July och Patricia Tourancheau. Domen utgjorde därför en inskränkning i deras yttrandefrihet som grundade sig på lag. När det sedan gällde frågan om inskränkningen hade varit "nödvändig i ett demokratiskt samhälle" konstaterade Europadomstolen att det rättsliga förfarandet alltjämt pågick när artikeln publicerades och att det i artikeln uttalades stöd för B:s version av händelserna till nackdel för A, som var omyndig och dessutom häktad. De franska domstolarna hade betonat den skada som kunde åsamkas A och B genom artikeln, deras rätt att presumeras vara oskyldiga samt nödvändigheten att skydda domstolarnas opartiskhet och auktoritet. I det senare hänseendet måste hänsyn tas till den inverkan artikeln kunde få på medlemmarna av den lekmannajury som eventuellt skulle komma att bedöma ett åtal mot A och B. Europadomstolen fann dessa intressen så starka att de skulle tillmätas större vikt än intresset av att förmedla information om det pågående rättsliga förfarandet. Europadomstolen konkluderade därför, med 4 röster mot 3, att artikel 10 i konventionen inte hade kränkts.

57. Capital Bank AD mot Bulgarien (dom 24.11.2005)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Capital Bank var en bank i likvidation och företrädde inför Europadomstolen av två tidigare styrelseledamöter och tre aktieägare.

Capital Bank fick 1993 en banklicens, som återkallades i november 1997 av den bulgariska nationalbanken på grund av att Capital Bank bedömdes som insolvent. I januari 1998 fann sig stadsdomstolen i Sofia inte behörig att ompröva nationalbankens bedömning att Capital Bank var insolvent. Stadsdomstolen ansåg sig därför skyldig att på grundval av denna bedömning försätta Capital Bank i likvidation. Senare utsåg stadsdomstolen likvidatorer, och dessa överklagade inte likvidationsbeslutet. Vid en senare prövning, som grundade sig på en talan av åklagare, förklarade sig emellertid Högsta domstolen dela stadsdomstolens bedömning av sin kompetens.

Europadomstolen fann att de bulgariska domstolarnas ståndpunkt att nationalbankens uppfattning om insolvensen måste godtas utan kritik eller diskussion och utan någon självständig domstolsprövning utgjorde ett brott mot artikel 6:1 i konventionen. Denna bestämmelse hade enligt Europadomstolens mening också kränkts genom att Capital Bank företrätts av förvaltare och likvidatorer som varit beroende av nationalbanken och som därför inte kunnat försvara Capital Banks intressen på ett ändamålsenligt sätt.

Vidare fann Europadomstolen att återkallelsen av licensen för Capital Bank inte var omgärdad av tillräckliga rättssäkerhetsgarantier och att laglighetskravet i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen därför inte var uppfyllt. Även rätten till respekt för egendom i denna artikel hade därför kränkts.

58. Ouzounoglou mot Grekland (dom 24.11.2005)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Stravroula Ouzounoglou ägde ett landområde, av vilket ungefär en tredjedel exproprierades för att möjliggöra ett vägbygge. Det hus som befann sig på marken exproprierades inte men skulle, när vägen byggts, komma att befinna sig vid en stor vägkorsning och nära en hängbro. Stravroula Ouzounoglou fick ingen ersättning för den effekt vägbygget skulle få på de icke exproprierade delarna av hennes landområde.

Europadomstolen framhöll att vägbygget skulle mycket negativt påverka användningen av den kvarvarande icke exproprierade marken, inte bara genom närheten till en ny motorväg utan också på grund av bullerstörningar och skakningar. Europadomstolen fann det vidare motsägelsefullt att de grekiska domstolarna å ena sidan inte tillämpat den i grekisk rätt ingående presumptionen att mark som exproprierats för ett vägbygge kunde antas ge ägare ett mervärde motsvarande värdet av den exproprierade marken men å andra sidan inte heller tillerkänt Stavroula Ouzounoglou någon ersättning för den kvarvarande markens nedgång i värde. Sammantaget fann Europadomstolen att Stavroula Ouzounoglous rätt till äganderättsskydd enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen inte hade respekterats.

59. Urbino Rodrigues mot Portugal (dom 29.11.2005)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Urbino Rodrigues var chefredaktör för en regional tidning, som publicerade en kritisk artikel om utnämningen av socialistpartiets lokale ordförande till en tjänst i undervisningsministeriet. Som svar på kritiken publicerade I.P., som var redaktör för en annan lokal tidning, en artikel i vilken han anklagade Urbino Rodrigues och hans tidning för att ljuga och göra dumma uttalanden. Urbino Rodrigues replikerade i sin tidning att I.P. hade tillämpat "maffialiknande metoder" för att tysta honom och dessutom uppsåtligt underlåtit att nämna vissa förhållanden.

I.P. gjorde brottsanmälan, vilken ledde till att Urbino Rodrigues dömdes för förtal till böter och skadestånd.

Europadomstolen framhöll att det var fråga om en debatt mellan två journalister i en fråga av allmänt intresse. Den artikel som Urbino Rodrigues hade dömts för hade skrivits som svar på en mycket polemisk artikel av I.P. Gränserna för vad som var acceptabel kritik måste

under dessa förhållanden vara vida. Den portugisiska domstolen hade ansett det vara förtal att använda uttrycket ”maffialiknande metoder” och att anklaga I.P. för att ha uppsåtligt undertryckt vissa fakta. Det förstnämnda uttrycket var emellertid ett värdeomdöme som inte kunde bevisas och som i sitt sammanhang inte kunde motivera ett ingrepp i pressfriheten. Anklagelsen att vissa fakta hade undertryckts var visserligen en attack på I.P:s professionalism men hade framställts som svar på andra anklagelser från I.P:s sida.

Europadomstolen konkluderade att det inte hade funnits ett tillräckligt samhälleligt behov av att ingripa mot Urbino Rodrigues och att dennes yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen hade kränkts.

60. Nuri Kurt mot Turkiet (dom 29.11.2005)

Fråga om rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

En kommission under ledning av en officer i gendarmeriet fick i uppdrag att utreda händelserna i en by i sydöstra Turkiet, som hade lett till att bybornas hus bränts ner och byborna själva lämnat byn. Eftersom byborna hävdade att det var gendarmer som var ansvariga för övergreppen i byn och kommissionen leddes av en gendarm, fann Europadomstolen att undersökningen inte kunde anses som ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i konventionen.

61. Popov mot Bulgarien (dom 1.12.2005)

Frågor om lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen) och rätt till snabb domstolsprövning av lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Popov var häktad och gjorde flera framställningar till domstol om frigivning. En av dem avslogs av domstolen på grund av att omständigheterna inte hade ändrats sedan domstolens beslut att avslå en liknande framställning. Europadomstolen fann att den bulgariska domstolen, med hänsyn till att Popov ingett sin nya framställning endast sju dagar efter domstolens tidigare avslagsbeslut, kunde nöja sig med att konstatera att det inte inträffat några nya omständigheter, men endast under förutsättning att domstolen i sitt tidigare beslut gjort en fullständig prövning av lagligheten av frihetsberövandet. I det aktuella fallet hade emellertid den bulgariska domstolen i det tidigare beslutet inte prövat om det fanns tillräcklig bevisning mot Popov och inte heller tagit ställning till Popovs argument att det inte längre fanns häktningsskäl efter det att förundersökningen avslutats. Under sådana omständigheter hade Popovs rätt till domstolsprövning enligt artikel 5:4 i konventionen kränkts.

En ytterligare kränkning av artikel 5:4 i konventionen förelåg enligt Europadomstolens mening på grund av att det tagit för lång tid (i ett fall 23 dagar) att pröva en framställning om frigivning, trots att maximitiden för häktning enligt bulgarisk rätt hade överskridits och

frigivning därför bort ske omedelbart. Europadomstolen ansåg också att häktningen under den tid varmed den nämnda maximitiden överskridits inte varit laglig och därmed stått i strid med artikel 5:1 i konventionen.

62. Tuquabo-Tekle m.fl. mot Nederländerna (dom 1.12.2005)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Klagande var de fem nederländska medborgarna Goi Tuquabo-Tekle, Adhanom Ghedlay Subhatu, Tarreke, Tmnit och Ablel Tuquabo samt eritreanska medborgaren Mehret Ghedlay Subhatu. Goi Tuquabo-Tekle var hustru till Tarreke Tuquabo. Adhanom Ghedlay Subhatu och Mehret Ghedlay Subhatu, den senare född 1981 och bosatt i Eritrea, var barn till Goi Tuquabo-Tekle. Tmnit och Ablel Tuquabo var barn till Goi Tuquabo-Tekle och Tarreke Tuquabo.

Under inbördeskriget i Etiopien 1989 flydde Goi Tuquabo-Tekle till Norge där hon fick uppehållstillstånd. I juni 1992 gifte hon sig och flyttade till Nederländerna för att bo där tillsammans med sin man. I september 1997 avlog de nederländska myndigheterna en begäran om provisoriskt uppehållstillstånd för dottern Mehret. Beslutet fastställdes av domstol.

Europadomstolen fann utredningen visa att Goi Tuquabo-Tekle genomgående hade avsett att dottern Mehret skulle bo tillsammans med henne och godtog hennes uppgift om att hon hade väntat med att begära uppehållstillstånd för Mehret därför att hon trodde att hon först måste skaffa pass och lämplig bostad för henne. Europadomstolen noterade att Goi Tuquabo-Tekle och hennes man hade bott åtskilliga år i Nederländerna och blivit nederländska medborgare. De hade också två barn som inte hade någon egentlig anknytning till hemlandet Eritrea. Enligt Europadomstolens mening var det därför mest ändamålsenligt att familjebanden utvecklades genom att Mehret fick bosätta sig i Nederländerna. Slutsatsen blev att artikel 8 i konventionen hade kränkts genom att Mehret vägrats uppehållstillstånd i Nederländerna.

63. Iliescu och Chiforec mot Rumänien (dom 1.12.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Iliescu och Chiforec åtalades och dömdes för misshandel till fängelse. Fastän de hade varit närvarande vid rättegångsförhandlingarna, hade de inte hörts av domstolen. Europadomstolen fann att artikel 6:1 i konventionen härigenom hade kränkts.

64. Paduraru mot Rumänien (dom 1.12.2005)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Padurarus far ägde en byggnad i Bukarest, bestående av två delar, betecknade A och B, som vardera inrymde ett antal våningar. Byggnaden nationaliserades 1950.

Den 23 februari och den 17 mars 1997 sålde kommunstyrelsen våningarna i del B till hyresgästerna. Den 20 mars 1997 begärde Paduraru att återfå den nationaliserade byggnaden, vilket bifölls av domstol den 10 april 1997. Några dagar senare sålde kommunstyrelsen en av våningarna i del A till tidigare hyresgäster. Den 9 mars 1999 fann en rumänsk domstol att försäljningarna av våningarna var giltiga.

Europadomstolen konstaterade att försäljningen av en våning i del A hade skett i strid med ett då existerande domstolsbeslut om att byggnaden skulle återlämnas till Paduraru, vilket utgjorde en kränkning av hans rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Försäljningen av våningarna i del B hade visserligen skett innan Paduraru väckt talan om restitution av byggnaden, men Paduraru var ändå att betrakta som ägare och hade ett ekonomiskt intresse av att få byggnaden restituerad. Europadomstolen fann att artikel 1 i första tilläggsprotokollet hade kränkts även i detta hänseende.

65. Ielo mot Italien (dom 6.12.2005)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Ielo var åklagare. Under ett framträdande inför en högre judiciell institution uttalade han sig kritiskt om hur en annan åklagare, fru Parenti, utförde sitt arbete. Sedan fru Parenti hade blivit ledamot av det italienska parlamentet och ordförande i det utskott som behandlade frågor om maffian, framförde hon till en pressagentur kritik mot Ielos förslag att en förundersökning om finansieringen av kommunistpartiet skulle läggas ner. I pressen återgavs uttalanden av henne om att Ielos förslag fick tillskrivas hans ungdom och bristande erfarenhet.

Ielo begärde att talan skulle väckas mot fru Parenti för ärekränkning, men den italienska deputeradekammaren förklarade att fru Parentis uttalanden omfattades av parlamentarisk immunitet. Författningsdomstolen godtog denna bedömning, och fru Parenti frikändes.

Europadomstolen konstaterade att parlamentarisk immunitet är en hävdvunnen praxis som syftar till att garantera att parlamentsledamöter kan tala fritt. Ändamålet var alltså legitimt, men en förutsättning för att en sådan inskränkning i rätten till domstolsprövning skulle kunna godtas var att den var proportionerlig. I det aktuella fallet hade fru Parentis uttalanden om Ielo inte direkt haft att göra med hennes uppgifter som parlamentsledamot utan närmast gjorts som ett led i en dispyt mellan henne och Ielo. Att tillämpa den parlamentariska immuniteten på en sådan situation skulle enligt Europadomstolens mening vara en oproportionerlig inskränkning i rätten till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen. Europadomstolens slutsats blev alltså att Ielo hade i strid med denna artikel förvägrats sin rätt till domstolsprövning.

66. Hornacek mot Slovakien (dom 6.12.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Med rekommenderat brev skickade Hornaceks advokat ett bestridande av ett betalningsföreläggande till en distriktsdomstol. Med ledning av en inkomststämpel på handlingen avisades bestridandet på grund av att det hade inkommit en dag för sent. Hornacek överklagade avisningsbeslutet och hänvisade till ett postkvitto som visade att hans advokat inom tidsfristen hade skickat ett rekommenderat brev till distriktsdomstolen. Den tjänsteman vid domstolen som hade stämplat handlingen hördes som vittne och framhöll bl.a. att postkvittot inte gav någon upplysning om innehållet i den handling som hade skickats som rekommenderat brev. Högsta domstolen avslog överklagandet.

Europadomstolen noterade att det inte hade gjorts något försök att fastställa när den rekommenderade försändelse som Hornaceks advokat skickat hade inkommit till distriktsdomstolen och i vilken akt den hade registrerats. Till följd härav hade de slovakiska domstolarna inte upprätthållit en rimlig proportionalitet mellan det legitima syftet att kontrollera att förfarandereglerna respekterades och Hornaceks rätt till domstolsprövning. Slutsatsen blev att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

67. Mikulova mot Slovakien (dom 6.12.2005)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Eva Mikulova förde talan vid domstol mot sin arbetsgivares beslut att avskeda henne från hennes anställning. Hennes talan ogillades av en regiondomstol, vars dom skulle delges med henne genom en rekommenderad försändelse från distriktsdomstolen. Postkontoret kunde emellertid inte överlämna försändelsen till Eva Mikulovas advokat, eftersom denne var på semester och en annan person som var behörig att motta hans post var sjuk. Försändelsen deponerades därför på postkontoret den 4 augusti 1999.

Den 8 september 1999 överklagade Eva Mikulova domen till Högsta domstolen. Distriktsdomstolen översände överklagandet med ett brev, vari det angavs att regiondomstolens dom hade vunnit laga kraft den 13 augusti 1999 och att överklagandet hade skett inom gällande enmånadsfrist. Emellertid fann Högsta domstolen att delgivning skulle anses ha skett tre dagar efter den 4 augusti 1999, då domen deponerats på postkontoret, och att Eva Mikulova därför hade överklagat domen en dag för sent.

Europadomstolen konstaterade att distriktsdomstolen hade ansett överklagandet ha skett i tid och att Högsta domstolen, utan att konsultera parterna, kommit till motsatt slutsats. Högsta domstolens uppfattning att överklagande skulle anses ha skett senast den 7 september 1999 grundade sig på en bestämmelse i slovakisk lag som var tillämplig endast om de personer som skulle motta försändelsen var bo-

satta på den plats där överlämnande skulle ske. En sådan situation förelåg emellertid inte i detta fall. Europadomstolen konkluderade därför att Högsta domstolens beslut innebar att Eva Mikulovas rätt att få sitt överklagande prövat i sak hade kränkts i strid med artikel 6:1 i konventionen.

68. Agaoglu mot Turkiet (dom 6.12.2005)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Agaoglu, som var misstänkt för narkotikabrott, blev föremål för telefonavlyssning och dömdes senare till fängelse på grundval av bl.a. innehållet i telefonsamtal mellan honom och en annan åtalad person. Europadomstolen konstaterade att telefonavlyssningen hade grundats på analogisk tillämpning av en bestämmelse i straffprocesslagen om beslag av brev, telegram och andra meddelanden till en misstänkt person och fann att åtgärden inte kunde anses ha haft tydligt stöd i lag. Slutsatsen blev därför att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

69. Iletmis mot Turkiet (dom 6.12.2005)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Iletmis var turkisk medborgare men bosatt med sin familj i Tyskland. I Turkiet öppnades 1984 en förundersökning mot honom. Anklagelsen var att han utomlands verkat mot nationella intressen genom sitt medlemskap i vissa organisationer. Han arresterades i februari 1992 under ett besök i Turkiet men frigavs efter några dagar, varvid hans pass dock inte återställdes till honom. I april 1992 åtalades han för separatistisk verksamhet. Under det rättsliga förfarandet mot honom ansökte han flera gånger om ett pass, men detta vägrades honom. Han frikändes i juli 1999, varefter han fick ett pass och kunde återvända till Tyskland.

Europadomstolen fann att beslagtagandet av passet och vägran under flera år att utfärda ett nytt pass utgjorde ingrepp i Iletmis rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv. Iletmis kunde inte anses utgöra ett hot mot nationell säkerhet, och det fanns ingen risk för att han skulle begå brott. Han var inte straffad tidigare och blev slutligen frikänd. Eftersom han var bosatt i Tyskland med sin familj, kunde avsaknaden av ett pass och osäkerheten om när ett pass skulle komma att utfärdas antas komma att bereda honom särskilda svårigheter. De turkiska myndigheternas vägran att utfärda ett pass och att därigenom tillåta honom att lämna Turkiet kunde inte anses ha svarat mot ett angeläget behov och stod därmed enligt Europadomstolens mening i strid med artikel 8 i konventionen.

70. Bekos och Koutropoulos mot Grekland (dom 13.12.2005)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och diskriminering (artikel 14 i konventionen)

Bekos och Koutropoulos, som var romer, arresterades av polisen på grund av misstanke att de hade försökt göra inbrott i en kiosk. De gjorde gällande att de hade misshandlats av polisen och att detta haft sin grund i deras romska tillhörighet. Europadomstolen fann, med tillämpning av sin allmänna syn på bevisbördan i fall då fysiska skador uppkommit under ett frihetsberövande (se t.ex. Tomasi mot Frankrike, SvJT 1994 s. 338), att det förelåg brott mot artikel 3 i konventionen.

Frågan var emellertid också om den behandling som Bekos och Koutropoulos utsatts för sammanhänge med deras etniska tillhörighet och om de således hade varit föremål för diskriminering. Europadomstolen fann detta inte styrkt men ansåg — med hänsyn till att det fanns misstankar om att personer tillhörande den romska gruppen ofta var utsatta för diskriminerande behandling från den grekiska polisens sida — att utredningen borde ha särskilt inriktats på att fastställa om det förekommit diskriminerande behandling i detta fall. Eftersom myndigheterna inte hade utrett eventuella bakomliggande rasistiska motiv, fann Europadomstolen att det på grund härav också förelåg en kränkning av artikel 14 i konventionen, som förbjuder diskriminering.

71. Timishev mot Ryssland, Gartukayev mot Ryssland (domar 13.12.2005)

Frågor om rörelsefrihet (artikel 2 i protokoll nr 4), diskriminering (artikel 14 i konventionen) och rätt till undervisning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet)

a) Timishev var av tjetjenskt ursprung men bodde sedan 1996 i Kabardino-Balkarien-republiken, som ingår i Ryska federationen. Den 19 juni 1999 hejdades hans bil vid den administrativa gränsen mellan Ingusjien och Kabardino-Balkarien, och han vägrades resa in i Kabardino-Balkarien. Europadomstolen konstaterade att detta stred mot rätten till rörelsefrihet enligt den ryska konstitutionen och att den inskränkning i rörelsefriheten som Timishev utsatts för således inte stod i överensstämmelse med lag. Följaktligen fann Europadomstolen att artikel 2 i protokoll nr 4 till konventionen, som förutsätter att inskränkningar i rörelsefriheten har stöd i lag, hade kränkts.

Europadomstolen noterade vidare att orsaken till att Timishev inte fått passera var att ett polisbefäl gett order om att ”tjetjener” inte skulle släppas in i Kabardino-Balkarien. Genom denna order hade det etablerats en skillnad i behandling beroende på etniskt ursprung. Ryska regeringen hade inte åberopat någon omständighet som kunde rättfärdiga en särbehandling av tjetjener i fråga om åtnjutande av rörelsefriheten. Europadomstolen fann att det här var fråga om ras-

diskriminering som stod i strid med artikel 14 i konventionen i förening med artikel 2 i protokoll nr 4.

Slutligen hade Timishevs barn vägrats tillträde till den skola där de hade gått i två år på grund av att Timishev hade fått lämna ifrån sig sin legitimationshandling, varav framgick att han var bosatt i Nalchik, huvudorten i Kabardino-Balkarien. Det var enligt rysk lag inte tillåtet att vägra barn skolundervisning med hänsyn till hur föräldrarnas bosättning var registrerad. Barnen hade alltså vägrats undervisning i strid med artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

b) Även Gartukayev var av tjetjenskt ursprung men bosatt i Kabardino-Balkarien. I januari 2000 vägrades han att resa in i Kabardino-Balkarien. Liksom i fallet Timishev fann Europadomstolen att hindret mot inresa inte hade haft stöd i lag och att artikel 2 i protokoll nr 4 till konventionen därför blivit kränkt.

72. Zemanova mot Tjeckiska republiken (dom 13.12.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Vera Zemanova överklagade ett avgörande i ett underhållsmål till Författningsdomstolen, som avvisade överklagandet på grund av att det kommit in för sent. Europadomstolen konstaterade att Författningsdomstolen felaktigt hade räknat överklagandefristen från en dag då den överklagade domen inte ens hade meddelats och att Vera Zemanova i själva verket hade överklagat i tid. Hon hade därför genom att hennes talan avisats i strid med artikel 6:1 i konventionen berövats sin rätt till överprövning av en behörig domstol.

73. Kyprianou mot Cypern (dom 15.12.2005)

Frågor om rätt till prövning av opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Genom domen omprövades i en stor kammare ett mål som tidigare avgjorts av Europadomstolen i vanlig sammansättning. Målet gällde frågan om en advokat som dömts till fem dagars fängelse för att han uttalat sig kränkande om en domstols ledamöter och därmed begått *contempt of court* hade dömts av en opartisk domstol. Beträffande omständigheterna i målet hänvisas till referatet i SvJT 2004 s. 371 f. Liksom i den tidigare domen fann Europadomstolen att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts på grund av att den cypriotiska domstolen inte hade varit opartisk, eftersom den bestod av de domare som hade känt sig kränkta av Kyprianous uttalanden.

Dessutom prövade Europadomstolen också om Kyprianous yttrandefrihet hade kränkts. Europadomstolen fann att Kyprianou visserligen hade brustit i respekt för domarna men att hans uttalanden endast hade avsett det sätt på vilket dessa handlade det aktuella målet och särskilt deras ingripande i hans korsförhör av ett vittne till förmån för sin klient som var anklagad för mord. Mot denna bakgrund var en-

ligt Europadomstolens mening domen mot Kyprianou oproportionerlig och ägnad att ha en avskräckande effekt på andra advokater vid utförande av deras uppgifter som försvarare i brottmål. Europadomstolen konkluderade därför att även artikel 10 i konventionen hade kränkts.

74. Karadzic mot Kroatien (dom 15.12.2005)

Fråga om respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Edina Karadzic var medborgare i Bosnien och Hercegovina men bodde i Tyskland, där hon ensam hade vårdnaden om sin son, född 1995. Barnets far, Z.P., flyttade 1999 till Kroatien, och i september 2001 kidnappade han sonen och tog med honom till Kroatien. Med stöd av ett avgörande av tysk domstol om att avlägsnandet av sonen var en olaglig handling begärde Edina Karadzic de kroatiska myndigheternas hjälp med att få sonen tillbaka. I maj 2003 beslöt en kroatisk domstol att sonen skulle återlämnas till modern, men försöken att verkställa detta avgörande misslyckades, delvis på grund av att barnet inte anträffades, delvis på grund av att Z.P. vägrade att medverka. I februari 2005 beslöt den kroatiska domstolen att avbryta verkställigheten på grund av en — enligt vad Edina Karadzic påstår felaktig — uppgift om att hon hade fått sonen tillbaka.

Europadomstolen fann att de kroatiska myndigheterna inte hade vidtagit tillräckliga åtgärder för att verkställa den kroatiska domstolens dom. Det hade förekommit avsevärda förseningar, och polisen hade inte varit tillräckligt aktiv för att spåra Z.P. De hade också låtit honom undkomma efter det att han hade gripits och hade inte tillgripit effektiva sanktioner mot honom. Sammantaget hade de kroatiska myndigheterna inte tillgodosett Edina Karadzics rätt till respekt för familjelivet, och de hade därmed kränkt artikel 8 i konventionen.

75. Vanyan mot Ryssland (dom 15.12.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att försvara sig (artikel 6:3 c) i konventionen)

Vanyan åtalades vid en distriktsdomstol för narkotikabrott. Domstolen fann att han hade anskaffat två förpackningar heroin och sålt den ena till OZ, som var polisinformator, och behållit den andra förpackningen för senare försäljning. Vanyan överklagade domen men utan framgång.

Senare beslöt emellertid presidiet för stadsdomstolen i Moskva att ompröva målet, vilket skedde utan att Vanyan och hans försvarare fick kännedom om förfarandet eller fick tillfälle att närvara vid den förhandling som hölls inför presidiet. Efter en ny bedömning av skuldfrågan dömdes Vanyan till ett lägre fängelsestraff.

Europadomstolen fann ingenting som tydde på att Vanyan skulle ha anskaffat heroin, om inte OZ, som handlade för polisens räkning, hade provocerat honom till detta. Detta förhållande påverkade värdet

av bevisningen i målet och medförde enligt Europadomstolens mening att Vanyan inte hade fått en rättvis rättegång. Konklusionen blev att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts i detta hänseende.

Dessutom framhöll Europadomstolen att det fortsatta förfarandet inför stadsdomstolens presidium inte hade varit rättvist, eftersom det ägt rum utan medverkan av Vanyan eller hans försvarare. I detta hänseende hade artikel 6:1 i förening med artikel 6:3 c) i konventionen kränkts.

76. Hurter mot Schweiz (dom 15.12.2005)

Fråga om rätt till muntlig förhandling (artikel 6:1 i konventionen)

Hurter var advokat och notarie. Han ålades av advokatsamfundets disciplinnämnd att betala böter om 500 schweiziska francs för att han brutit mot sina yrkesplikter. Han överklagade detta beslut och begärde att det skulle hållas en muntlig förhandling. Detta avslogs av den schweiziska domstolen, som också avslog överklagandet. Europadomstolen fann att underlåtenheten att hålla en muntlig förhandling såväl i disciplinnämnden som i den schweiziska domstolen utgjorde ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

77. Guillemot mot Frankrike (dom 20.12.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Magali Guillemot och J.D. var föräldrar till ett barn som dog vid två månaders ålder. De åtalades för att genom misshandel ha orsakat dödsfallet. Domstolen frikände J.D. men fann Magali Guillemot skyldig och dömde henne till 15 års fängelse.

Magali Guillemot överklagade domen till appellationsdomstolen, där J.D. hördes som vittne. Appellationsdomstolen fann henne skyldig men satte ner straffet till tio års fängelse.

Vid Europadomstolen klagade Magali Guillemot över att förfarandet vid appellationsdomstolen inte varit rättvist, därför att hon där varit den enda tilltalade och J.D., som varit hennes medtilltalade i första instans, hade övergått till att bli ett vittne mot henne vid appellationsdomstolen.

Europadomstolen konstaterade att appellationsdomstolen hade avgjort målet efter ett kontradiktoriskt förfarande, i vilket vardera parten hade haft möjlighet att åberopa bevisning och att ifrågasätta värdet av motpartens bevisning. Europadomstolen fann vidare att det förhållandet att J.D. inte längre var medtilltalad i överinstansen, utan i stället vittne, inte gjorde förfarandet orättvist. Slutsatsen blev därför att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts.

78. P.D. mot Frankrike (dom 20.12.2005)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

P.D. dömdes för brott och överklagade domen till Kassationsdomstolen, som avisade överklagandet på grund av att P.D:s skriftliga inlägga till domstolen inte getts in inom föreskriven tid.

P.D. klagade till Europadomstolen över att han inte fått möjlighet att närvara vid Kassationsdomstolens förhandling och att försvara sig genom att framlägga ett memorandum till domstolens överläggningar.

Europadomstolen konstaterade att Kassationsdomstolen inte hade dömt över målet i sak utan avisat överklagandet av formella skäl. Under dessa förhållanden hade det inte gjort någon skillnad, om P.D. fått tillfälle att framlägga ett memorandum som svar på generaladvokatens utlåtande. Europadomstolen konkluderade att artikel 6:1 i konventionen inte blivit kränkt.

79. Wisse mot Frankrike (dom 20.12.2005)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Bröderna Wisse var häktade som misstänkta för bankrån. De samtal som de förde med besökande anhöriga i fängelsets besöksrum spelades utan deras vetskap in av myndigheterna, och de inspelade samtalen användes senare som bevisning i målet mot dem.

Europadomstolen framhöll att inspelning av samtal i ett fängelses besöksrum innebär att dessa lokaler inte längre tjänar syftet att ge de intagna ett visst mått av privatliv tillsammans med sina anhöriga. Inspelningen av bröderna Wisses samtal var således ett ingrepp i deras privatliv, och det fanns inte i fransk lag tillräckligt tydliga regler om i vilken utsträckning och på vilket sätt sådana ingrepp fick ske. Ingreppet uppfyllde därför inte laglighetskravet i artikel 8:2 i konventionen, och konklusionen blev att bröderna Wisses rätt enligt artikel 8 till respekt för sitt privatliv och familjeliv hade kränkts.

80. Jasinski mot Polen (dom 20.12.2005)

Fråga om opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Jasinski dömdes för en serie inbrott till fyra års fängelse. Vid Europadomstolen hävdade han att den domstol som dömt honom inte hade varit opartisk, därför att ordföranden i flera beslut hade avslagit hans framställningar om frigivning, vilket enligt Jasinskis uppfattning medfört att han vid rättegången haft en förutfattad mening om Jasinskis skuld och det straff han skulle dömas till.

Europadomstolen konstaterade att domaren i besluten om häkten hade uttalat sig om sannolikheten för att Jasinski begått de brott han häktats för, om den samhällsfarliga karaktären hos dessa brott och om att Jasinski begått tidigare brott. Europadomstolen framhöll att det inte var samma bedömning i skuldfrågan som låg till grund för ett beslut om häktning och en fällande dom. Det fanns inte

heller i övrigt i de beslut som fattats om Jasinskis häktning någonting som visade att domaren i fråga i förväg tagit ställning till Jasinskis skuld eller det straff han skulle dömas till. Europadomstolen konkluderade att Jasinskis rätt enligt artikel 6:1 i konventionen att få sin sak bedömd av en opartisk domstol inte hade kränkts.

81. A.D. mot Turkiet (dom 22.12.2005)

Fråga om lagligt frihetsberövande efter fällande dom (artikel 5:1 a) i konventionen)

A.D., som var sergeant i turkiska armén, dömdes av en överordnad överstelöjtnant till 21 dagars arrest för att han inte åttlytt militära order. Europadomstolen framhöll att A.D. dömts av en överordnad som tillhörde den militära hierarkin och rapporterade till andra högre militära myndigheter och som inte var oberoende av dessa myndigheter. Ett sådant frihetsberövande uppfyllde inte kraven i artikel 5:1 a) i konventionen. Inte heller var förfarandet inför en sådan militär överordnad präglad av de judiciella garantier som var ett krav enligt artikel 5:1 a). Europadomstolen konkluderade att A.D. berövats friheten i strid med nämnda bestämmelse.

82. Xenides-Arestis mot Turkiet (dom 22.12.2005)

Frågor om rätt till respekt för hem (artikel 8 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Myra Xenides-Arestis var en grekcypriot som ägde mark med flera hus på norra Cypern. Ett av husen var hennes hem, där hon hade bott med sin man och sina barn. Genom delningen av Cypern hade hon sedan augusti 1974 inte kunnat bo i sitt hem eller utnyttja sin fasta egendom.

Europadomstolen hänvisade till målet Loizidou mot Turkiet (SvJT 1997 s. 59 ff.) men framhöll att det fanns en skillnad mellan de två fallen såtillvida som Myra Xenides-Arestis, men inte Titina Loizidou, haft sitt hem på sin mark på norra Cypern. I enlighet med de principer som Europadomstolen fastslagit i målet Cypern mot Turkiet (SvJT 2001 s. 606 ff.) hade därför Myra Xenides-Arestis av Turkiet utsatts för en kontinuerlig kränkning av hennes rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för hemmet.

När det gällde rätten till respekt för egendom fann Europadomstolen att resonemanget i Loizidou-målet var tillämpligt även i det nu aktuella fallet. Det förhållandet att den grekcypriotiska befolkningen i en folkomröstning hade förkastat FN-planen för en lösning av Cypernfrågan medförde ingen skillnad därvidlag. En kontinuerlig kränkning, för vilken Turkiet svarade, av rätten till respekt för egendom förelåg alltså enligt Europadomstolens mening även beträffande Myra Xenides-Arestis.

Europadomstolen upplyste att det vid domstolen fanns cirka 1 400 liknande anhängiga klagomål av huvudsakligen grekcypriotiska fas-

tighetsägare och att det ålåg Turkiet att inom en kort tidsfrist införa ett rättsmedel som tillförsäkrade alla sådana personer effektiv rättelse eller ersättning.

83. Paturel mot Frankrike (dom 22.12.2005)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Paturel publicerade en bok i vilken han attackerade de privata organisationer som bedriver kampanjer mot religiösa sekter och som får understöd av allmänna medel. Särskilt anklagade han *Union nationale des associations de défense de la famille et de l'individu* (UNADFI) för missförhållanden.

UNADFI gjorde brottsanmälan mot Paturel och hans förlag, och en fransk domstol fann dem skyldiga till ärekränkning och dömde dem till böter och ett symboliskt skadestånd. De ålades också att publicera domen i två tidningar. Domen fastställdes av appellationsdomstolen. De franska domstolarna framhöll att det var legitimt att angripa eventuella excesser i kampen mot sekteristiska rörelser men att det måste krävas att kritiken grundade sig på grundliga utredningar och framfördes med måttfullt språk. Enligt domstolarnas mening hade dessa krav inte uppfyllts av Paturel, som dessutom i egenskap av medlem av Jehovas vittnen hade gett uttryck för personlig animositet mot UNADFI.

Europadomstolen framhöll att Paturel i sin bok hade behandlat metoderna för att bekämpa organisationer som beskrevs som sekter och att detta berörde frågor av allmänt intresse, vilket medförde att endast snäva inskränkningar i rätten att uttala sig kunde tillåtas. De organisationer som ägnade sig åt att bekämpa sekter gav sig själva in i en offentlig debatt, och de måste då också vara beredda att tåla motangrepp från dem som de kritiserade. Paturel och förlaget hade dessutom genom den fällande domen ålagts att som böter, kostnadsersättning och kostnad för publicering av domen betala ett belopp som inte framstod som rimligt. Sammantaget fann Europadomstolen att Paturels genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts.

84. Övriga domar

Utöver de domar som berörts i det föregående har Europadomstolen under den aktuella perioden avgjort ett stort antal mål genom domar som bekräftar tidigare praxis eller som avser bevisfrågor eller allmänna skälighetsbedömningar av konkreta förhållanden i enskilda fall. Endast några karakteristiska exempel skall här nämnas.

Åtskilliga fall under den aktuella perioden har avsett frågor huruvida förhållandena i fängelser varit så dåliga att de lett till omänsklig eller förnedrande behandling av intagna personer och därmed stått i strid med artikel 3 i konventionen. I andra fall har det varit fråga om

påstådd misshandel under frihetsberövande eller om otillräckliga utredningar om påstådd misshandel.

Ett mycket stort antal fall har gällt underlåtenhet att verkställa lagakraftägande domar, vilket medfört att rätten enligt artikel 6:1 i konventionen till domstolsprövning blivit kränkt, eftersom det ansetts ingå i rätten till domstolsprövning att en slutlig dom också skall kunna verkställas. En del av dessa fall har gällt domfästa betalningsförpliktelser för staten eller någon offentlig institution, och underlåtenheten att fullgöra sådana förpliktelser eller avsevärda dröjsmål med fullgörandet har då ansetts kränka inte endast artikel 6:1 i konventionen utan också äganderättsskyddet i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen. Ofta har påpekats att brist på tillgängliga medel i budgeten inte kan ursäktas statens underlåtenhet att fullgöra ekonomiska förpliktelser.

I många fall har Europadomstolen underkänt de regler som i åtskilliga östeuropeiska stater gör det möjligt att i efterhand ingripa mot lagakraftvunna domar och få dessa upphävida på talan av generalprokurator eller inom ramen för den övervakning av rättskipningen som i dessa stater åvilar domstolarnas presidier och högre domstolar. Europadomstolen har i sådana mål funnit brott föreligga mot såväl artikel 6:1 i konventionen som artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.